

Bakalářská práce

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra církevních dějin

Bakalářská práce

Život P. Martina Františka Vícha

Vedoucí práce: ThDr. Rudolf Svoboda, Th.D.

Autor práce: Zuzana Dvořáková

Studijní obor: Náboženská výchova a etika, kombinovaná forma

Ročník: třetí

2012

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci „Život P. M. F. Vícha“, jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

31. března 2012

Děkuji vedoucímu bakalářské práce panu ThDr. Rudolfu Svobodovi, Th.D. za laskavý přístup, podnětné připomínky a čas, který mé práci věnoval.

Bakalářskou práci bych ráda věnovala svému dědečkovi, Josefu Váchovi, nespravedlivě vězněnému v komunistické věznici v letech 1959 – 61, manželu Petrovi, dětem Petrovi, Natálce a Jakubovi a celé své rodině, která mě všemi možnými způsoby ve studiu podporovala.

Obsah

Úvod	5
1. Léta mládí a zrání (1921-1945).....	7
1.1 Rané dětství a školní léta.....	7
1.2 Studium na zahradnického příručího	9
1.3 Cesta ke kněžství	10
1.4 Z Františka - Martinem	12
2. Období noviciátu až do zatčení (1945-1953).....	13
2.1 Kněžské začátky	13
2.2 Skautské působení	14
2.3 Situace církve v poúnorovém Československu	15
2.4 Situace P. Martina v poúnorovém Československu.....	18
2.5 Zatčení.....	20
3. Vězeň	22
3.1 Pankrác, Rtyně v Podkrkonoší	22
3.2 Valdice, Mírov, amnestie	25
4. Léta znovu nabyté „svobody“ (1960-1989).....	27
4.1 Po propuštění.....	27
4.2 Dobrš	28
4.3 Skaut na Dobrši	30
4.4 Jiří Charvát	32
4.5 Rok 1968 a doba normalizace	33
4.6 Boj za lidská práva, osmdesátá léta	37
4.7 Rok 1989	38
5. Stáří (1989-2008).....	40
5.1 Devadesátá léta a počátek nového milénia.....	40
5.2 Závěr života.....	43
5.3 Vzpomínka	46
6. Závěr	48
Seznam použitých zdrojů.....	49
Seznam zkratk	53
Seznam příloh.....	54
Přílohy.....	55
Abstrakt.....	58
Abstract.....	59

Úvod

Jako téma bakalářské práce jsem si vybrala životní příběh osobnosti svého rodného kraje, Pátera Martina Františka Vícha, jiříkovského rodáka, který se, díky svému více než čtyřicetiletému působení v Jižních Čechách, zapsal do mnoha zdejších životů a srdcí těch, se kterými se na své životní cestě potkal.

Práce si klade za cíl projít a popsat tuto cestu za pomoci dostupné literatury, páterových osobních vzpomínek, zaznamenaných panem Ivanem Pelíškem a jeho ženou Kateřinou Ryšavou, vzpomínkového DVD a archivních záznamů nalezených v archivu biskupství českobudějovického a fondu Krajského národního výboru v Českých Budějovicích, které jsou oba uloženy ve Státním oblastním archivu v Třeboni. Nemá se zabývat jednotlivými obdobími do sebemenších detailů, neboť to by bylo spíše na rozsah práce diplomové, ale záměrem je získat ucelený pohled na páterův život. Neboť nebyla doposud vydána o životě M. F. Vícha jediná souhrnná monografie, jsou nezastupitelným a velmi cenným zdrojem informací i rozhovory s příbuznými, kteří souhlasili se zveřejněním svých vzpomínek: neteří, paní Evou Hurychovou, synovci, pany Františkem Víchem, Josefem Víchem a Josefem Kusým, s pamětníky a spolupracovníky, jimž patří touto cestou velký dík. Bohužel se mi nepodařilo získat svědectví některého ze spolubratrů petrinů, které by jistě také obohatilo tuto práci.

Snažila jsem se zaznamenat život od narození, přes studia, kněžské svěcení, zatčení a věznění, příchod na Dobrš, dobu normalizace, stáří, až do dní posledních.

Literárním pramenem mi byla publikace Na Dobrši (1967 – 2007). List z Pošumaví (1993 – 2007), autorů Ivo Kramla a Radka Lungy, jež jsou souhrnem Listů z Pošumaví vydávaných P. Martinem, popisující život ve farnosti a obsahující rovněž předmluvy lidí, páterovi jakkoli blízkých, v úvodu jednotlivých kapitol. Dále pak dvě knihy, v nichž autoři oslovili osobnosti, které měly co do činění s totalitním režimem 20. století: Prosil jsem a přiletěla moucha autora Miloše Doležala a Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel autora Vojtěcha Vlčka, který vedl rozhovory s kněžími a řeholníky, jež byli pronásledováni za komunismu v letech 1948 – 1989.

Pro dokreslení doby, ve které byl P. Martin vězněn, bylo použito citací z knihy Zdeňka Demela Pod dohledem církevních tajemníků (Omezování činnosti katolické církve v Československu 1945 – 1989 na příkladu jihočeského regionu); Martina Weise, Rudolfa Svobody, a kol. Kříž pod rudou hvězdou; Dům na skále 2. Církev bojující, jejímž autorem je Václav Vaško; O princezně Mirandolině Jana Rubíka. Dále jsou použity informace z knihy Stanislava Balíka a Jiřího Hanuše Katolická církev v Československu 1945 – 1989 a ještě jednou z knihy profesora Weise, tentokrát ze Svědectví dokumentů (katolická církev v materiálech jihočeských archivů let 1949 – 1976).

Dalším pramenem, ze kterého jsem čerpala, je bakalářská práce Problematika stáří kněze na příkladu P. Martina Vícha, paní Jany Kovandové, která ve své práci podrobněji popsala období páterových posledních let života.

Práce má převážně chronologický charakter. Jednotlivé kapitoly jsou tematicky zaměřeny na určité období páterova života.

První kapitola se věnuje Františkovu dětství, i sociální situaci rodiny, studiím, vyučení se, až do doby přihlášení se na kněžská studia.

Druhá kapitola zahrnuje skautské začátky, „přeměnu“ Františka v Martina a dobu do odsouzení.

Ve třetí kapitole je stěžejním tématem odsouzení a uvěznění v komunistických vězeních.

Čtvrtá kapitola začíná chvílemi po propuštění a popisuje příchod do jihočeské Dobrušky, události roku 1968, dobu normalizace a pokračuje až do osmdesátých let.

Pátá kapitola, kterou vyprávění pomalu končí, sledujeme devadesátá léta a období závěru Martinova života.

V závěrečné kapitole shrnuji získané poznatky a nastiňuji možnosti dalšího bádání.

Jsem si vědoma toho, že do životopisu ne úplně patří podkapitoly dokreslující některá období našich dějin minulého století. Ovšem považovala jsem za důležité dané etapy naší nedávné minulosti neopomenout ba naopak na ně poukázat. Aby i později narození nezapomněli. A ve chvílích, kdy by třeba jen na chvíli člověku vytanulo na mysl, že „dříve bylo líp“, měli stále v mysli obrázek tehdejší doby - co byl člověk schopen člověku udělat, „dopřát“ a co se považovalo za „normální“ v éře režimu nazvaného komunismus.

1. Léta mládí a zrání (1921-1945)

1.1 Rané dětství a školní léta

Životní příběh Františka Vícha začíná jednoho červnového dne roku 1921, v domku č. p. 4,¹ ve východočeském Jiříkově,² místními obyvateli též nazývaném Na Marečku.³

Malý František se narodil, jako již třetí v pořadí, 12. června 1921, v rodině manželů Anny (rozené Faltysové) a Josefa Víchových. Maminka Anna pocházela z Nových Sidel u Litomyšle (dříve nazývaných „Morčana“) a tatínek Josef byl ševcem z Olšan u Chotěnova.

František tak následoval svou sestru Annu, narozenou v roce 1906 a bratra Josefa, narozeného v roce 1908, až o několik let později, neboť tatínek byl čtyři roky na frontě v zajetí.⁴

Bratr Josef se vyučil instalatérem (později se přeučil na autoklempíře), Anna byla švadlena, hlavně ale sloužila v Litomyšli u bohatých, většinou židovských rodin. Z manželství Anny a Josefa Kusého se narodil Josef, Pavel, Václav, František, Ludmila a dvě dcerky, které velmi brzy zemřely. Ze svazku Josefa s Marií (rozenou Dosedělovou) přišel na svět František (nar. 1937), Josef (nar. 1939), Štěpán (nar. 1943) a Eva (nar. 1951).

František sám vypráví o své rodině ve vzpomínkách: „*Vyrůstal jsem v chudé rodině. Měli jsme něco málo polí a tři krávy, které nás vlastně živily. Tatínek byl obuvník. Spravenou obuv nosil v nůši pěšky od nás do Poličky, což bylo nějakých patnáct až dvacet kilometrů. Potom také jezdil na kole, ale většinou chodil pěšky.*

¹ Rodný dům již nestojí. Na jeho místě stojí jiný dům, ve kterém bydlí páterovi příbuzní.

² V roce 1785 vzniká poblíž panského dvora v Dolním Újezdě nová ves nazvaná Georgesdorf, česky Gířikowes později Jiříkov. Jméno dostává po svém zakladateli, hraběti J.K.Valdštejnovi. Srov. [cit. 31. října 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.dolniujezd.cz/index.php?page=jirikov>.

³ Obyvatelé se k tomuto označení inspirovali jménem místního rybníka Marečka.

⁴ Srov. VLČEK, V. *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. ISBN 80-7192-688-4. s. 361.

Maminka se držela v hospodářství a starala se o krávy s pomocí svých sourozenců Josefa a Aničky.“⁵

O skromnosti a chudobě Františkovy rodiny vypovídají i následující vzpomínky: „*Naši stravu tvořil hlavně chléb a mléko. Chleba maminka pekla doma v peci a mouku nám z vlastního obilí semleli ve mlýně. Pekla každých čtrnáct dní takových pět až šest bochníků. Snídaně se skládala z mléka a chleba, který se trochu osolil a do toho mléka nakrájel. Obědy byly velmi skromné – brambory, trochu zeleniny. Maso bylo jedině v neděli, většinou sekaná. Měli jsme také husy (játra se prodávala na trhu) a slepice na vajíčka. Tatínek miloval lesy a tak koupil na dluh kus lesa. Asi dva hektary za třicet tisíc, které jsme dlouhá léta spláceli. Chodil jsem prodávat dvakrát týdně na trh do Litomyšle. To bylo kolem roku 1928 – 30.*“⁶

Nastala školní léta. Do obecné školy chodil malý František do Dolního Újezdu: „*Do školy jsem chodil pěšky do Dolního Újezdu – to byla asi pět kilometrů. V zimě jsme museli chodit závějemi, a tak starší spolužáci šli vždycky první a vyšlapali nám cestu. Tehdy nebyly traktory, aby cestu vyčistily. Ve škole se mi líbilo a navázal jsem tam přátelství na celý život s jistým Tondou. Jeho rodiče pracovali na Kadlecově dvoře – tatínek v kravíně a maminka vařila. Seděli jsme v lavici vedle sebe a dělili se o svačinu. Já měl vždycky jenom chleba s margarínem nebo povidlami a on jen suchý krajíc. Později, když už jsem se učil zahradníkem, tak si občas skočil třeba pro okurku. A jelikož Antonín má svátek třináctého června a já jsem se narodil dvanáctého, tak jsme společně slavili v jeden den u nás na zahradě ještě s kamarády...*“⁷

Už jako malý měl František dva úrazy, které se staly předzvěstí jeho pozdějších obtíží. Nejprve si při přelézání plotu poranil kyčel, a pak se po pádu z hrušky u něho rozvinula kostní tuberkulóza.⁸ Sám k tomu říká: „*V deseti letech jsem prodělal tuberkulózu kosti v pánevním kloubu. Pak mě na rok poslali do Hamzova sanatoria*“⁹

⁵ Cit. dle osobních vzpomínek P. M. F. Vícha, sepsaných panem I. Pelíškem a K. Ryšavou, písemný záznam z majetku autora.

⁶ Tamtéž.

⁷ Tamtéž.

⁸ Kostní tuberkulóza (tuberkuloidní osteomyelitida) zasahuje především v hrudní a bederní páteř – Pottova nemoc, později také v kolenních, kyčelních kloubech a kostech. Jedná se o rozsáhlou nekrózu, rozpad kostní tkáně s řadou zlomenin a dochází také k rozšíření na měkké tkáně. [cit. 12. listopadu 2011]. Dostupné na WWW: <http://tuberkuloza-priznaky.priznaky.com/>.

⁹ Hamzova odborná léčebna pro děti a dospělé je léčebný odborný rehabilitační ústav poskytující navazující následnou léčebnou péči lůžkovou a zčásti i ambulantní, pro děti i dospělé nemocné z celé ČR. Léčí se zde stavy pohybových poruch a onemocnění neurologického typu, včetně stavů poúrazových a pooperačních. Léčebna se nachází 135 km východně od Prahy, 22 km jihovýchodně od Chrudimi, v čistém přírodním prostředí, pod zříceninou košumberského hradu. Srov. [cit. 1. listopadu 2011]. Dostupné na WWW: <http://www..hamzova-lecebna.cz>.

v Luži¹⁰, což pomohlo a tuberkulózu se podařilo zastavit. Přesto mi zůstala noha mírně kratší a trochu na ni napadám.“¹¹

Také příbuzní vzpomínají na tuto událost: „*Strejček se léčil na Košumberku v Hamzově léčebně. Noha se mu zkracovala a tak nosil kožený návlek s péry, aby se nezkracovala. Tuberkulózu zastavili, ale zůstaly následky.*“¹² Františkův bratr Josef léčení financoval a František mu peníze v dospělosti vrátil.¹³

1.2 Studium na zahradnického příručího

Roky ubíhaly a František dokončil obecnou školu. Měl velký sen – stát se knězem.

„*Po obecné škole jsem řekl mamince o svém přání stát se knězem. Smutně mi odpověděla, že na má studia nemají peníze, a tak jsem se šel učit do Vysokého Mýta do Šplíchalova zahradnictví. Velmi mě to bavilo.*“¹⁴

Po třech letech si vyučený František začal hledat práci. Našel ji v zahradnictví v Chocni, kde setrval dva roky. Sám se k této době vrací ve svém vyprávění: „*V učení jsem byl u nějakého Jansty. Po vyučení byl v Chocni mým šéfem pan Hudec, hospodář, který měl hodně polí, koně a krávy, a proto mi svěřil zahradu, takže jsem tam dělal tak trochu vedoucího. To bylo asi v roce třicet devět, zrovna začínala válka.*“¹⁵ Rovněž v knize vzpomínek pokračuje: „*Mám rád květiny a obdivuji jejich pestrost. Jak nás musí mít Pán Bůh rád, když stvořil takovou krásu. Když dáte kytičku na stůl, ukazujete svou úctu a lásku k tomu, kdo přichází. Jezdili jsme prodávat na trh zeleninu a já dělal speciální zeleninové balíčky.(...) Nestačil jsem se divit, jak rychle se prodávaly. Skoro jsem neměl čas je připravovat.*“¹⁶

¹⁰ Historie osady je úzce spjata s osudy hradu Košumberka. Nejprve byla Luže s okolními vesnicemi součástí panství v české historii známých pánů z Chlumu a Košumberka, později Slavatů z Chlumu a Košumberka, významných představitelů protestantské šlechty. [cit. 1. listopadu 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.luze.cz/historie.html>.

¹¹ VLČEK, V. *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel*, s. 361.

¹² Cit. dle osobních vzpomínek neteře Evy Hurychové a synovců Františka a Josefa Vichových, viz rozhovor ze dne 21. července 2011, písemný záznam z majetku autora.

¹³ Tamtéž.

¹⁴ VLČEK, V. *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel*, s. 361.

¹⁵ Cit. dle osobních vzpomínek P. M. F. Vícha, sepsaných panem I. Pelíškem a K. Ryšavou, písemný záznam z majetku autora.

¹⁶ VLČEK, V. *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel*, s. 362.

Ani v období získávání zahradnických zkušeností neopouštěla Františka myšlenka na kněžství. Chodil do kostela v Chocni, kde se modlil ke svému patronu sv. Františkovi.

1.3 Cesta ke kněžství

Zahradničení v Chocni trvalo dva roky. Pak přišla informace, která Františkovi změnila život: „Často k nám chodívala paní Bezdíčková¹⁷ (...) a nosila nám staré katolické noviny a časopisy na balení sadby. A tam, v časopisu *Neděle*, jsem se jednou dočetl, že v *Písku* řád petrini¹⁸ otevírá internát pro pozdní kněžská povolání, kde se snaží pomoci starším lidem i mládeži toužící po kněžském povolání. Hned jsem si řekl – „Bože, to je jak pro mě!“ – a napsal jsem do *Písku* P. Antonínu Kadaníkovi¹⁹, který měl na starost noviciát.²⁰ Odpověděl mi velmi vstřícným dopisem (...).“²¹ P. Kadaníkovi pomáhali P. Klement Hurník, který učil latinu a řečtinu a P. Stanislav Šindler.²² Dále František vzpomíná, jak Klement Petr po příjezdu z Říma od Svatého otce koupil dům v Českých Budějovicích a založil zde internát – zpočátku hlavně pro mladé lidi. Později se škola otevřela i pro starší, kteří zmeškali svou šanci stát se knězem.

Ve stanovách Kongregace z roku 1915 se píše: „*Kongregace Bratří nejsvětější Svátosti založena byla od P. Václava Petra, bývalého vicerektora kněžského semináře v Českých Budějovicích, jenž v srpnu roku 1888, zakoupiv dům, počal 8. září téhož roku s dovolením nejdůstojnějšího pana biskupa Dra Martina Říhy se čtyřmi členy společný*

¹⁷Maminka Josefa Bezdíčka, vicerektora Nepomucena v letech 1935 – 1965. Papežská kolej sv. Jana Nepomuckého - Nepomucenum je seminář pro české bohoslovce v Římě, který byl založen 4. listopadu 1884. Srov. [cit. 14. listopadu 2011]. Dostupné na WWW: <http://cz.nepomucenum.it/p/dejiny.html>.

¹⁸ Kongregace bratří Nejsvětější Svátosti (CSsS) je jednou z mála řeholí českého původu. Založil ji v roce 1888 sušický farář Klement Václav Petr (proto „petrini“) na podporu pozdních kněžských povolání. VAŠKO, V. *Dům na skále 2. Církev bojující*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. ISBN 978-80-7192-892-8. s. 113 – 114.

¹⁹ Generální představený Kongregace bratří Nejsvětější svátosti od druhé světové války. Srov. [cit. 5. listopadu 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.petrini.cz/clanky/aktuality>.

²⁰ Na počátku řeholního života stojí zkušební doba noviciátu, jako tomu bylo již v dobách sv. Benedikta. Má tak být novicovi dána možnost řád lépe poznat a sebe podrobit zkoušce, zda se cítí být s to plnit řádové požadavky. Přijetí spočívá v prostém obřadu uvnitř klášterního společenství bez příbuzných a hostů, mimo mešní slavnost. Má podobu bohoslužby slova, která je řízena řádovým představeným. Postulantovi (žadatel) jsou nejprve kladeny otázky, on po té vyznává svou vůli vstoupit do řádu. Následuje modlitba představeného s potvrzením celého společenství, čtení z Písma a homilie, přimluvná modlitba, Otčenáš a modlitba (orace). Na závěr se novic zdraví s ostatními členy řádu. Srov. ADAM, A. *Liturgika, křesťanská bohoslužba a její vývoj*, Praha: Nakladatelství Vyšehrad, 2008. ISBN 978-80-7021-968-3. s. 302.

²¹ Cit. dle osobních vzpomínek P. M. F. Vícha, sepsaných panem I. Pelíškem a K. Ryšavou, písemný záznam z majetku autora.

²² Srov. VLČEK, V. *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel*, s. 363.

*život. Hlavním úmyslem bylo, dle vzoru Don Boska pečovat o opuštěnou mládež. Dne 12. září r. 1891 složil zakladatel s dvěma kněžími věčné sliby do rukou téhož nejdůstojnějšího pana biskupa, jemuž byly stanovy kongregace předloženy.(...)*²³

Píše se rok 1941 a po výpovědi v práci nastupuje František ihned po prázdninách do Písku. Zde je novicům uvolněno celé poschodí domu, aby byli v blízkosti kláštera a mohli být pohromadě. Později se majitelka domu, paní Častarová, stěhuje a přenechává jim i druhý byt. V prvním roce je v jednom bytě dvanáct noviců. Jedna místnost slouží pro přednášky a prakticky celý den se jim věnuje mladý profesor, který jim pomáhá se zkouškami. Z gymnázia rovněž dochází pan profesor Sukdol. Podmínkou pro přijetí do semináře je totiž fakt, že novici musí absolvovat šest tříd gymnázia. Vše bylo zajištěno i po materiální stránce. Vařily zde sestřičky Márová a Webrová. Zvláště sestřička Márová, které říkali máma, na chlapcích nikdy nešetřila, i když bylo vše na lístky.²⁴

*„Budíček jsme měli v šest. Sestřičky uvařily snídani a po snídani jsme studovali zadané úkoly. Později přišel profesor, bral jednoho po druhém a diskutovalo se. Já jsem měl navíc na starost kostel Povýšení Svatého Kříže,*²⁵ ²⁶ *říká v pamětech sám František.*

Na tuto dobu vzpomíná i Františkův spolubratr P. J. Xaver Kobza: *„Kněží z kongregace nás učili náboženství, latinu, řečtinu, němčinu, chemii a botaniku a emeritní profesor Lom z píseckého gymnázia matematiku a fyziku (...). Jenže druhý rok přišlo povolání na nucenou práci do „rajchu“.*²⁷

Přichází právě zmíněný válečný rok 1942, ve kterém začínají odvody lidí na nucené práce do Německa. Nedalo se jim vyhnout, ale východisko pro Františka nachází jistý pan Beneš, majitel zahradnictví a květinové síně v Písku, který pěstoval zeleninu i pro internát. Poradil mu a tím ho zachránil: *„Zažádej si o zahradnickou*

²³ Státní oblastní archiv (Dále SOA) v Třeboni, archivní fondy českobudějovického biskupského archivu, karton č. 1676, Stanovy KBNS, tiskem Benediktinské tiskárny, Brno, 21. srpna 1915, ISBN nevedeno.

²⁴ Cit. dle osobních vzpomínek P. M. F. Vícha, sepsaných panem I. Pelíškem a K. Ryšavou, písemný záznam z majetku autora.

²⁵ Dostupné na WWW: <http://www.turistika.cz/mista/pisek-kostel-povyseni-svateho-krize>. [cit. 5. listopadu 2011].

²⁶ Cit. dle osobních vzpomínek P. M. F. Vícha, sepsaných panem I. Pelíškem a K. Ryšavou, písemný záznam z majetku autora.

²⁷ LADWIGOVÁ, K. Cesta k oltáři trvala dlouhých třicet let. *Katolický týdeník*, 2011, ročník XXII., č. 49, s. 12.

živnost! Povinné dodávky zeleniny pro Německo budu za tebe odvádět já.“²⁸ A tím mladého Františka odvod minul.

1.4 Z Františka - Martinem

Ve čtvrtém roce studia se začal František připravovat pro vstup do kláštera. V tomto období i zde pociťoval hrůzy války: „Prožili jsme tu velké bombardování, klášter dostal tři zásahy. Při náletech se nás ukřývalo ve sklepě přes dvě stě – s námi učňové z blízké pokračovací školy, ale nikomu se nic nestalo. Následky byly děsivé, přinášeli k nám do kaple desítky mrtvých. Pamatuji si, že před Velikonocemi jsme se za ně modlili.“²⁹ V jednom členovi hlídky, odstraňující následky náletů, našel František svého budoucího přítele, spolubratra, Jirku Charváta, kterého popisuje jako jemného a citlivého chlapce, který se z pohledu na tolik mrtvých, které musel z trosek vyprošťovat, nervově zhroutil a brzy u něj propukla roztroušená skleróza.^{30 31} O Jiřím Charvátovi se zmíním ještě později, při popisu pobytu na Dobrši.

Ani petrini nebyli ušetřeni nacistických perzekucí. Představený kongregace Adaukt Krebs byl vězněn v koncentračním táboře v Dachau a tam i zemřel.³²

Těsně po válce František složil první řeholní sliby a přijal jméno Martin podle sv. Martina³³, jemuž je v Dolním Újezdě, nedaleko rodného Jiříkova, zasvěcen kostel. Martinův život a jeho vztah k trpícím v nouzi Františka velmi oslovil.

²⁸ DOLEŽAL, M. *Prosil jsem a přiletěla moucha*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. ISBN 80-7192-906-9. s. 67.

²⁹ VLČEK, V. *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel*, s. 363.

³⁰ Roztroušená skleróza je onemocnění postihující centrální nervový systém. Průběh je zcela nepředvídatelný. Napadá bílou hmotu mozku. Srov. [cit. 5. listopadu 2011]. Dostupné na WWW: <http://nemoci.vitalion.cz/roztrousena-skleroza/>.

³¹ Srov. VLČEK, V. *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel*, s. 363.

³² Tamtéž, s. 364.

³³ Sv. Martin pocházel z území dnešního Maďarska a jako syn důstojníka římské posádky začal v Itálii vojenskou kariéru. Jako voják se dostal do Amiens v Galii, kde se v době svého katechumenátu podělil o svůj důstojnický plášť s chudákem, trpícím nouzí. Po odchodu z armády žil jako poustevník, stal se knězem a v Ligugé poblíž Poitiers založil nejstarší klášter. Konal misie i zázraky. V r. 371 se stal biskupem města Tours a apoštolsky působil v širokém okolí až do 80ti let. [cit. 5. listopadu 2011]. Dostupné na WWW: <http://catholica.cz/?id=4828>.

2. Období noviciátu až do zatčení (1945-1953)

2.1 Kněžské začátky

Po válce nastupuje Martin do noviciátu. „*Stále nás vedl P. Kadaník. V budějovickém semináři jsme studovali filosofii a teologii. Ještě ve čtvrtém ročníku o Vánocích 1949 nás pan biskup Josef Hlouch³⁴ předčasně vysvětil, protože věděl, že bude internován.³⁵ Studia jsme pak dokončovali půl roku po vysvěcení. Bylo nás dvanáct bohoslovců (...). Při kázání nám pan biskup řekl, ať se nelekáme těžkostí, které nás čekají.*“³⁶

Svěcení proběhlo 18. prosince a slova Josefa Hloucha zněla. „*Čekají na vás krumpáče, lopaty, vidle...jděte statečně a s láskou za Kristem. On nesl těžký kříž, u něho čerpejte sílu!*“³⁷

O Vánocích se konala Martinova primice³⁸ v Českých Budějovicích a na Nový rok (1.ledna1950) v Dolním Újezdě v kostele, v němž byl pokřtěn.

Na svou primiční mši Martin vzpomíná s velkou radostí. Popisuje ji jako krásnou chvíli, kdy ho obklopovala láska rodičů, sourozenců a pana faráře Josefa Čiháka z Újezdu. Nenechali si ji také ujít členové družiny skautů, které Martin vedl v Českých Budějovicích, ani řada kněží z okolí i velký zástup lidí. Při mši svaté kázal P. Antonín Kadaník – Martinův velký vzor na cestě ke kněžství.

Na primici vzpomínají i členové rodiny: „*Šlo se z Jiříkova do Dolního Újezdu, to je asi dva kilometry. Všude kolem byl sníh a v průvodu družiček šel strejček uprostřed věnce z květin.*“³⁹

³⁴ Prof. ThDr. Josef Hlouch byl římskokatolický teolog a v letech 1947 – 1972 devátý biskup českobudějovický. Srov. *Encyklopedie Českých Budějovic*. 2. rozš. vyd. České Budějovice: Nebe, 2006. ISBN 80-239-6706-1. s. 144.

³⁵ Internace označuje nucený pobyt, nedobrovolnou přítomnost jedné či více osob na určitém místě nebo na nějakém omezeném prostoru zpravidla z nějakých politických, náboženských, etnických či jiných společenských příčin. [cit. 12. listopadu 2011]. Dostupné na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Internace>.

³⁶Srov. VLČEK, V. *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel*, s. 364.

³⁷Srov. DOLEŽAL. M. *Prosil jsem a přiletěla moucha*, s. 68.

³⁸ První mše sloužená knězem po vysvěcení.

³⁹ Dle osobních vzpomínek neteře Evy Hurychové a synovců Františka a Josefa Víchových, viz rozhovor ze dne 21. července 2011, písemný záznam z majetku autora.

Kněžské začátky P. Martina byly značně neobvyklé. Šel na zástup na pár týdnů do Písku za P. Alfonse Čapského, jemuž hrozilo zatčení, a proto se schovával na statku v Boršově.⁴⁰ Po jeho útěku zůstal kostel bez správce, a tak tam byl otcem Kadaníkem Martin poslán. Již tam si všímá, že je někým sledován...⁴¹

2.2 Skautské působení

Zanechme nyní na chvíli popřevratové Československo a řekněme si pár slov o Martinově skautské činnosti.

První setkání se skauty proběhlo v době, kdy byl Martin ještě chlapec a byl s maminkou v lese pro dříví. Když skauti viděli, jak tahají dříví, přišli k nim s pomocnou rukou a pozvánkou na večerní táborák, ale maminka k nim důvěru neměla a Martina nikam pustit nechtěla. Nakonec se šla sama přesvědčit, a když zjistila, že to žádní darebáci nejsou – svolila.⁴²

Po válce se zapojil do junáckého hnutí. Absolvoval Lesní školu u Bechyně založenou P. Václavem Dvořákem, kde asi měsíc přebývali v krásném prostředí a učili se, jak být dobrým vedoucím skautského oddílu. Poté založil čtvrtý oddíl Junáka.⁴³

Dalším, kdo rovněž patřil do Martinova života, byl skaut přezdíváný Mauglí. Jeho tatínek byl Němec a maminka Češka. Maminka mu zemřela a on chodil za Martinem, ministroval, sestřičky se o něho staraly. Mauglí se naučil hrát na varhany, krásně zpíval a pro kostel byl opravdovým pokladem. Mauglí byl tím, kdo později Martinovi pomáhal zachraňovat cennosti při rabování kostela v roce 1950.⁴⁴

I po únorových událostech pokračoval Martin s vyučováním náboženství a skautingem. Vedl kolem třiceti chlapců a dvaceti děvčat. Pomáhali mu spolubratři P. Buňát a P. Kaňák.⁴⁵

⁴⁰ Boršov nad Vltavou.

⁴¹ Srov. VLČEK, V. *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel*, s. 365.

⁴² Cit. dle osobních vzpomínek P. M. F. Vícha, sepsaných panem I. Pelíškem a K. Ryšavou, písemný záznam z majetku autora.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ Srov. VLČEK, V. *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel*, s. 367.

2.3 Situace církve v poúnorovém Československu

Martina jsme „opustili“ ve chvíli, kdy vypomáhal v Písku za P. Čapského. Byl to právě rok 1949, kdy se po únorových⁴⁶ událostech daly „věci do pohybu“.

Dovolte, prosím, na tomto místě malou dějinnou sondu do života v naší republice, neboť rozpínající se komunismus zde ovlivnil životy tisíců lidí, což by nemělo být nikdy zapomenuto.

Komunistický režim při uplatňování svých totálních nároků zasáhl i církve, a to ve všech oblastech jejich života a působení. Navíc se prohlásil za ateistický režim, a proto chtěl náboženství vymýtit nebo zpočátku dosáhnout alespoň toho, že jeho veřejné projevy zmizí ze života společnosti, že bude nanejvýš trpěno jako soukromá záležitost.⁴⁷

Pro církve znamenaly únorové události do budoucna radikální omezení náboženské svobody, pastorace a liturgie.⁴⁸

Orgány Národní fronty i KSČ začaly na všech stupních budovat síť církevních referentů a informátorů pro sledování kněží. Získané informace o nich byly zaznamenávány do čerstvě zřizovaných kartoték.⁴⁹

Byla zřizována církevní oddělení na KNV⁵⁰ a později na ONV⁵¹ a byli ustanovováni krajsí a okresní referenti. Jejich terminologie se ustálila na označení krajský církevní tajemník (KCT) a okresní církevní tajemník (OCT).⁵²

OCT měli pravidelně posílat KCT situační zprávy ze života v církvích na svém okrese. Pro získávání zpráv potřebovali pozorovatele a tzv. církevní důvěrníky. Byly to často osoby bydlící v blízkosti kostela a fary, sledující, kdo chodí do kostela a na faru a pohyb duchovního.⁵³

⁴⁶ Komunistický převrat v Československu, který proběhl ve dnech 17. – 25. února 1948.

⁴⁷ DEMEL, Z. *Pod dohledem církevních tajemníků, Omezování činnosti katolické církve v Československu 1945 – 1989 na příkladu jihočeského regionu*, Brno: CDK, 2008. ISBN 978-80-7325-170-3. s. 7.

⁴⁸ Tamtéž, s. 29.

⁴⁹ Tamtéž, s. 45.

⁵⁰ KNV – Krajský národní výbor.

⁵¹ ONV – Okresní národní výbor.

⁵² DEMEL, Z. *Pod dohledem církevních tajemníků*, s. 45 - 46.

⁵³ Tamtéž, s. 46.

Důležitým úkolem OCT bylo samozřejmě sledování samotných duchovních: kam jezdí, s kým se stýkají, kdo za nimi chodí či přijíždí (měli zaznamenávat i SPZ vozidel parkujících u fary).⁵⁴

Nové „církevní“ zákony zajišťovaly státu téměř totální moc nad církvemi. Zavedením předběžného státního souhlasu a slibu jako podmínek pro vykonávání duchovenské služby rozhodovaly státní orgány o tom, kdo bude ustanoven biskupem či kapitulním vikářem, kdo bude vikářem či děkanem, který duchovní a zda vůbec, bude kde farářem či administrátorem. Díky instituci státního souhlasu byli duchovní vydáni na pospas libovůli státních úředníků.⁵⁵

Dalšími konkrétními proticírkevními kroky bylo: uvalení izolace na některé biskupy (např. Berana, Trochtu, Hloucha, Skoupého), likvidace řádových a řeholních domů, „reorganizace“ teologických fakult a seminářů, likvidace řeckokatolické církve (akce „P“ 28. dubna 1950 v Prešově, obnovena a uznána státem byla teprve v době Pražského jara, 13. června 1968), či politické soudní procesy vedené proti katolické církvi.⁵⁶

Zvláště „dbal“ režim na výchovu mládeže. Ta měla být totiž rozhodně ateistická, a proto byl vyvíjen tlak na rodiče, aby nepřihlašovali děti na náboženskou výchovu ve školách. Věřící učitelé byli nuceni, aby vystoupili z církve, a pokud tak neučinili, byli v drtivě většině případů propuštěni ze školství.⁵⁷

Boj komunistického režimu proti katolické církvi probíhal po únoru r. 1948 podle promyšlené taktiky. Nejdříve byly zlikvidovány nástroje jejího veřejného působení, tj. spolky, školy a tisk. Dále přišly na řadu nekonformní hierarchie, potom řeholníci a řeholnice (likvidace klášterů v rámci akce „K“⁵⁸ v dubnu r. 1950) a kněží, kteří nebyli ochotni spolupracovat s tzv. Mírovým hnutím katolického duchovenstva.⁵⁹

Zarážející je, jak režim věděl o nejmenších detailech ze života jednotlivců, ne pouze o jejich náboženském založení. Sledování lidí a shromažďování informací o každém jejich kroku, zvláště o tom, co by mohlo být využito proti nim jako kompromitující materiál, dosáhlo v komunistické totalitě těch nejobludnějších rozměrů.

⁵⁴ Tamtéž, s. 55.

⁵⁵ Tamtéž, s. 60.

⁵⁶ Tamtéž, s. 63, 65, 68, 71, 72.

⁵⁷ Tamtéž, s. 83.

⁵⁸ 22..8.1949 Vedení KSČ schválilo plán na internaci řeholníků a zabrání klášterů (Akce „K“). VAŠKO, V. *Dům na skále 2. Církev bojující*, s. 433.

⁵⁹ Srov. MALÝ, R. Vývoj proticírkevní perzekuce komunistického režim. In WEIS, M.; SVOBODA, R. a kol. *Kříž pod rudou hvězdou*. České Budějovice: Nakladatelství Jih, 2009. ISBN 978-80-86266-30-5. s. 147.

Není třeba se samozřejmě pozastavovat nad tím, že „horkým objektem“ sledování se stali především katolíci.⁶⁰

Koncem roku 1949 rozeslala Státní bezpečnost svým podřízeným útvarům dotazník, jehož cílem bylo doplnit dříve zavedenou evidenci duchovních všech vyznání. Jednalo se o údaje, které by ulehčily roztřídit jednotlivé duchovní jednak podle politické spolehlivosti, jednak podle jejich povahových vlastností. Tyto informace měly usnadnit manipulaci s duchovními a poskytnout nástroj na jejich vydírání. (...)U katolických kněží měly prověřovací orgány navíc zjišťovat vztah k „vysoké církevní hierarchii“, míru kritičnosti nebo oddanosti v jejich postoji k ní.⁶¹

Dlouho připravovaný úder proti mužským řeholím se uskutečnil ve dvou etapách: v noci na 14. dubna 1950 a v noci na 4. května 1950. První, překvapivý, byl proveden formou vojenské operace. Příslušníci StB, SNB a LM obklíčili klášter a úderem 23. hodiny v českých zemích a úderem 24. hodiny na Slovensku se s hřmotem domáhali vstupu. Podle policejních zpráv neproběhla akce všude hladce, do některých objektů musela StB vniknout násilím. V české církvi se pro tuto policejní operaci ujal termín „bartolomějská noc“.⁶² Na Slovensku označují tuto noc termínem „barbarská“.⁶³ Celkem bylo v rámci akce „K“ postiženo v českých zemích 24 řeholí a kongregací. Bylo zabráno 24 řeholních domů a 1240 řeholníků zbaveno svobody bez soudního rozhodnutí.⁶⁴

Podle údajů, které se historiku Vojtěchu Vlčkovi – autorovi dvou rozsáhlých studií o perzekuci mužských a ženských řeholí – podařilo získat jak z archivů, tak od kronikářů jednotlivých řeholí, měly české mužské řády a kongregace v roce 1950 včetně bohoslovců a noviců celkem 1714 členů. Z toho bylo 1137 osob internováno v „soustředěvacích kláštorech“ a 105 v „internačních kláštorech“. Do rozporu se zákonem se pro údajně spáchané trestné činy dostalo 358 řeholníků. Byli dohromady odsouzeni ke 2107 letům vězení a ke třem (...) doživotním trestům.⁶⁵

⁶⁰ Tamtéž, s. 150.

⁶¹ Srov. VAŠKO, V. *Dům na skále 2. Církev bojující*, s. 19.

⁶² V noci na 24. srpna 1572 na svátek sv. Bartoloměje proběhlo v Paříži vyvraždění hugenotů.

⁶³ Srov. VAŠKO, V. *Dům na skále 2. Církev bojující*, s. 54 – 55.

⁶⁴ Tamtéž, s. 57.

⁶⁵ Tamtéž, s. 76.

2.4 Situace P. Martina v pounorovém Československu

Jak již bylo zmíněno, nastala v roce 1949 likvidace klášterů, která se nevyhnula ani petrinům sídlícím v Českých Budějovicích.

Otec Kadaník svolal jedné neděle koncem dubna následujícího roku duchovní obnovu. Jeho samotného odvezli neznámo kam (později vyšlo najevo, že do Želiva⁶⁶), petrinum přepadli kolem půlnoci. Všechny vzbudili, museli si rychle sbalit jen nejnnutnější věci a nahnali je na korby nákladních aut. Chlapci na nákladřácích začali zpívat píseň Bože, chválíme tebe. Lidé z okolních domů je uslyšeli a přidali se k nim. To uniformovaní policisté i příslušníci StB⁶⁷ v civilu opětovali startováním aut a řevem, ze kterého se náhle ozvalo: „*Vich, dolů!*“ Martin netušil, co se děje. S těžkým srdcem přihlížel řádění a rabování, hledání peněz, starožitností... Pak ho odvedli a vyptávali se na různé informace. Dozvěděl se, že byl ponechán v klášteře, protože měl dělnický původ. Zájmem bylo, aby se v klášterním kostele Panny Marie Růžencové sloužily mše a lid se nebouřil. Té noci Martin již neusnul.⁶⁸

Druhý den byl povolán na vrátnici, kde nechtě vyslechl debatu. Nějaký muž tam vykládal, že mluvil s biskupem. Byl to kněz a hledal zpovědníka. Martin si ho vzal stranou a objasnil mu situaci, že ti lidé, kterým vše vykládal, nejsou bratři, ale okupanti a že tam zbyl sám. Muž se sebral a zmizel. Samozřejmě ho hledali a vyptávali se Martina na jméno, ale on ho naštěstí nevěděl (později se dozvěděl, že byl z Němčic a už kolem poledne ho chytili). Téhož dne odvezli knihy z vyrabované knihovny. Skončily na některé ze skládek. Některé knihy a klášterní dokumenty se Martinovi a Mauglímu podařilo zachránit.⁶⁹

⁶⁶ Želivský klášter - v druhé polovině 20. století komunistický režim využil kláštera jako koncentračního tábora (ofic. koncentračního kláštera), v němž byli protizákonně internováni významní členové československých katolických řádů. [cit. 12. listopadu 2011]. Dostupné na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Želiv>.

⁶⁷ Státní bezpečnost byla politická policie, která byla ihned od svého vzniku v roce 1945 pod kontrolou KSČ, a sloužila k ovládnutí mocenských pozic a likvidaci protivníků režimu. [cit. 12. listopadu 2011]. Dostupné na WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Státní_bezpečnost.

⁶⁸ Srov. VLČEK, V. *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel*, s. 365-356.

⁶⁹ Cit. dle osobních vzpomínek P. M. F. Vícha, sepsaných panem I. Pelíškem a K. Ryšavou, písemný záznam z majetku autora.

Podářilo se jim zachránit dokonce i vzácnou památnou monstranci, kterou používal již zakladatel kongregace petrinů P. Klement Petr.⁷⁰

Informace tehdejšího zmocněnce SÚC Josefa Ambrůžka, který o tomto zásahu napsal zprávu pro KNV, působí v kontextu s výše uvedenými vzpomínkami jako naprostý paradox: „(...) *Pro potřebu dalšího výkonu bohoslužeb, jak v klášteře samém tak i v druhých kostelích, byli z odsunu vyňati 4 řeholníci, a to: Vích František, Kaňák Václav, Furbach Bohumil, Gottfrid Jaroslav. Celkem bylo odvezeno autem 24 řeholníků. V klášteře ještě zůstalo: 15 studentů, 4 řeholníci, 3 řeholnice, 5 civilních osob. Řeholnice konaly v klášteře službu jako kuchařky. 29. dubna byly též přemístěny do mateřského ústavu. (...) Představení před odjezdem odevzdali peníze, které dohromady i s několika drobnými nálezy činily celkem 120.652,60 Kč. Kromě hotových peněz odevzdali spořitelni knížky s volnými i vázanými vklady. (...) Peníze, které nám představení kláštera odevzdali, byly z části též studentů, kteří zde byli na celé zaopatření. Před rozpuštěním domů dle řádných záznamů a po odečtení za stravu bylo studentům zapláceno celkem 16.370 Kč. Většina těchto studentů odjela 4. května t.r. Srdečně se s námi rozloučili. Naše slušné chování k nim zapůsobilo, že se na nás nedívali jako na nějaké nepřátele a i mezi věřícími působili v tomto směru. Na 1. máje byli dokonce i v průvodu a nesli transparent. (...)“⁷¹*

Martin vzpomíná, jak nebylo výjimkou, že se v té době u nich v kostele sloužila mše svatá téměř každou hodinu až do poledne. Kněží se střídali, Martin už pak jen zpovídal a podával svaté přijímání. Kostel prý byl věčně plný.⁷²

Martinovo působení se však nezamlouvalo církevnímu tajemníkovi, a tak o Vánocích roku 1950 dostává vyznění, že od 1. ledna 1951 nastoupí jako kněz ve Vacově. Když si byl prohlédnout své nové působiště, našel zde šokovaného pana faráře, který o ničem nevěděl. Na Silvestra bylo v Růženeckém kostele oznámeno mimo jiné, že od Nového roku P. Martin odchází. Mezi farníky se vzedmula vlna nevole a sepsali petici. Martina si zavolali na krajský národní výbor a oznámili mu, že v Českých Budějovicích zůstává. Situace se na krátký čas uklidnila.

Dalším místem, kde bylo s Martinem počítáno, byl Zdíkovec, ale i v tomto případě se lidé za něj postavili a nešel nikam.

⁷⁰ Srov. VLČEK, V. *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel*, s. 366.

⁷¹ SOA, Dokumenty Krajského národního výboru (KNV) v Českých Budějovicích, Zpráva z kláštera eucharistiánů v Č.B., karton 369, signatura 291.5.

⁷² Cit. dle osobních vzpomínek P. M. F. Vícha, sepsaných panem I. Pelíškem a K. Ryšavou, písemný záznam z majetku autora.

V květnu roku 1953 museli jít všichni do prvomájového průvodu. Postulanti, kteří v klášteře zůstali a nebyli odvezeni, museli sami vyrobit transparent. Vybrali si heslo sv. Benedikta: *Modli se a pracuj*. Nepomohla ani argumentace, že s takovým heslem získají pro průvod hodně věřících. Heslo bylo zakázáno a soudruzi pak na ně měli od té doby více spadeno a chlapce brzy poslali domů k rodičům.⁷³

Zřejmě tou poslední kapkou bylo pro komunisty červnové slavení svátku Božího těla. Zatímco budějovická katedrála s „vlasteneckými kněžími“ Buchtou a Titmanem zela prázdnotou, průvod z Růženeckého kostela čítal mnoho set lidí a táhl se až k Vltavě.⁷⁴

2.5 Zatčení

O svém zatčení, které proběhlo 21. srpna roku 1953, vypráví P. Martin velmi sugestivně ve svých vzpomínkách i v knihách pana Vojtěcha Vlčka a Miloše Doležala: *„V pátek před svátkem Panny Marie jsem odpoledne zdobil oltář krásnými floxy. Přijel za mnou P. Jan Sukdol a řekl mi, že StB zatkla P. Stanislava Sasinu (...). Otec Jan byl celý rozechvělý a přišel se ke mně vyzpovídat. Byl rozhodnut utéct, po cestě ke mně si to ale rozmyslel, protože nechtěl opustit své „ovečky“. StB ho sledovala až ke mně. Večer jsme slavili mši svatou. Na večerní požehnání přišlo jako obvykle dost lidí a zpozoroval jsem, že vzadu je nějaký divný ruch. Ptal jsem se, co to tam je za lidi. Šel jsem do zpovědnice, před níž čekali dva kluci – Holečkovi se jmenovali, co měli jít druhý den k prvnímu svatému přijímání - a jedna budoucí nevěsta, co měla mít v sobotu svatbu – slečna Vosátková. Vyzpovídal jsem je a při odchodu se kdosi chopil mých rukou, nasadil mi pouta a táhl mě ven. Potom mi zavázali oči a strkali mě z kostela. Ještě jsem slyšel hlasitý křik chlapců. Vyvlekli mě do auta a odvezli do vyšetřovací vazby v Budějovicích. Následoval více než čtyřadvacetihodinový výslech.*

V budějovické vazbě jsem pobyl asi čtrnáct dní. Dali tam ke mně člověka, který se prohlašoval za kněze. Ptal jsem se ho, s kým se už tady setkal. Tento Polák horlivě zpovídal ostatní spoluvězně a také mi nabídl tuto službu. Já mu ale nedůvěřoval. Vzpomněl jsem si, jak mi naši dva spolubratři, kteří byli zatčeni u hranic, (...), vyprávěli

⁷³ Srov. VLČEK, V. *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel*, s. 366-368.

⁷⁴ Tamtéž, s. 366 – 8.

o setkání s tímto knězem. Zeptal jsem se ho, s kterými kněžími se ve vazbě sešel a on mi tyto dva záměrně zamlčel. Když u mě neuspěl, odvedli ho na jinou celu.

Pak nás všechny, kteří jsme měli něco společného s P. Sasinou, odvezli do Ruzyně. Byl jsem tam až do soudu sám, prakticky tři měsíce. K výslechům nás vodili se zavázanýma očima, nohy jsem měl přivázané k železnému kruhu a také nás asi odposlouchávali. Obhájce mě utěšoval, že půjdu určitě domů, a tak jsem byl naivně optimisticky naladěm.

18. prosince jsem byl vysvěcen na kněze a 18 prosince souzen. Dvanáct nás bylo svěčeno a dvanáct odsouzeno. Soud byl tajný, veřejnost tam nesměla. Proběhl v noci Na Pankráci. Vynesli nečekaně tvrdý rozsudek. Vyfasoval jsem deset roků a ztrátu všeho majetku. Deset let na paragraf Napomáhání k velezradě (...). O soudu nikdo nevěděl, moje rodina vůbec netušila, co se se mnou děje. Po vynesení rozsudku Sasina vstal, a byť se ho snažili umlčet, řekl: „Kdyby mi nabídli smrt a vás propustili, okamžitě bych to přijal!“ A staříčkový kněz Jenda Sukdol z Borovan silným hlasem citoval z Ježíšova Horského kázání: „Radujte se a jásejte, když vás budou kvůli mně tupit a pronásledovat“.⁷⁵

⁷⁵ DOLEŽAL. M. *Prosil jsem a přiletěla moucha*, s. 68, 69. VLČEK, V. *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel*, s. 368-9.

3. Vězeň

3.1 Pankrác, Rтынě v Podkrkonoší

Ihned po soudu Martina odvedli na samotku. Vězení bylo plné, a tak na ní nebyl sám, ale sdílel ji s mužem jménem Josef Pavel. Martin mu řekl, že je kněz a Josef Pavel se mu svěřil, že je interbrigadista a bojoval ve Španělsku. Zpět do vlasti se vrátil v únoru 1948. Byl souzen v procesu s Rudolfem Slánským a dostal doživotí. Propuštěn byl po několika letech. Opatrnost a nedůvěra přešla časem mezi oběma vězni v důvěru. Na Štědrý den Pavlovi manželka přinesla balíček. Bylo v něm ovoce a jídlo. On dostal instrukce ukrýt to a rychle sníst. Objevila se však jeho lidská stránka a rozdělil se s Martinem napůl. Jednoho dne stál u okna celý a sám sebe se ptal: „*Panebože, proč já tu vlastně jsem?*“ Martin mu na to odpověděl, že se umí moc hezky modlit. Josef Pavel se divil, že přece neříká žádný Otčenáš, ale Martin se nedal a vysvětloval mu, že modlitba je rozhovor s Bohem a on že se ho právě zeptal. Na cele spolu zůstali skoro půl roku.⁷⁶ Po svém propuštění o několik let později získal Martin na Josefa Pavla adresu, na niž se měl ozvat v případě potřeby. Kdo mohl tušit, že ji opravdu využije...⁷⁷

Velikonoce roku 1954 strávil Martin ještě na Pankráci, na eskortní cele. Zde byl umístěn s českobratrským farářem, se kterým měli dohromady jednu postel. Velikonoce spolu oslavili alespoň symbolicky – místo vína použili vodu a rozdělili se o chléb.⁷⁸

Další Martinovy kroky směřovaly na „Tmavák“ (Tmavý důl) ve Rтынi v Podkrkonoší. Neteř, paní Eva Hurychová, má na toto období nemilou vzpomínku: „*Jeli jsme za strejčkem do kriminálu. Pamatuji si, že to bylo kousek od náměstí, brána, průchod. Tam nás legitimovali policisti. Já jsem měla kytičku, byla jsem malá holka a strejčka jsem si nepamatovala. A tak jsem dala kytičku tomu bachaři a řekla jsem mu strejčku. Rodiče to oplakali.*“⁷⁹

Po Velikonocích Martina eskortovali do již zmíněné Rтынě, kde se těžilo uhlí s vysokým obsahem uranu. Bylo zde okolo dvou set padesáti vězňů. Ubytování byli po

⁷⁶ Cit. dle osobních vzpomínek P. M. F. Vícha, sepsaných panem I. Pelíškem a K. Ryšavou, písemný záznam z majetku autora.

⁷⁷ Srov. DOLEŽAL. M. *Prosil jsem a přiletěla moucha*, s. 69.

⁷⁸ Cit. dle osobních vzpomínek P. M. F. Vícha, sepsaných panem I. Pelíškem a K. Ryšavou, písemný záznam z majetku autora.

⁷⁹ Cit. dle osobních vzpomínek neteře Evy Hurychové a synovců Františka a Josefa Víchoých, viz rozhovor ze dne 21. července 2011, písemný záznam z majetku autora.

třiceti, topilo se dřevem a bylo tam trochu tepleji než na Pankráci. Téměř stovka vězňů byla kněžími. Zde se potkal se Stanislavem Kovářem z Litomyšle, který v dolech působil jako civilní pracovník. Martinova sestra tou dobou sloužila v Litomyšli, a tak se smluvili a rodina posílala přes Stanislava Martinovi nějaké jídlo. Předávali si ho v jámě, protože tam, osm set třicet metrů pod zemí, bachaři kontroly nedělali. Zde se začíná odvíjet příběh Martinovy přezdívky „pěnový Martin“. Sestra mu totiž posílala v balíčcích vajíčka, občas zavařeninu, cukr a další dobroty. Martin pomocí šlehače vyšlehal pěnu, jejíž vůně přilákala mnohé spoluvězně, které následně pohostil. Od té doby mu říkali „pěnový Martin“.

Další, oč Martin sestru žádal, byly hostie a víno. I to si předávali pod zemí a následně sloužili mše svaté. Místo kalicha používali zlomenou lžici a jako patena⁸⁰ sloužilo víčko od konzervy, kam jeden z muklů⁸¹ krásně vyryl podobu Pána Ježíše s trnovou korunou.⁸² V kuchyni pracoval jeden kuchař ze Záblatí u Prachatic a ten napekl z pšeničné mouky placky na hostie, které pak nalámali a balili do cigaretových papírků. Po proměnění je, i s pár kapkami vína, odnášeli spolehliví muklové z podzemí nahoru pro ty, kteří právě nepracovali.

V Tmavém dole se pracovalo na tři směny. Martin měl trvale noční. Budovali podpěrnou zeď, aby se mohlo bezpečněji rubat uhlí. Kameny na zeď brali přímo ze země pod sebou. Pracovali v hloubce 830 metrů a sluj byla 40 – 50 centimetrů vysoká, a tak se muselo lézt po břiše.⁸³

Hrozný zážitek měl Martinův spolubratr, petrin Javůrek. Střelmistr omylem přehodil dráty vedoucí k náloži přes koleje a přešel po nich vláček se dvěma horníky. Následoval obrovský výbuch a oba kluky to roztrhalo. Krev i maso byly rozmetány po stěnách. Otec Javůrek musel druhý den jejich zbytky smetat ze stěn. Jindy zase došlo k nečekanému úniku plynu a následujícímu výbuchu a požáru.⁸⁴

Na Vánoce šel Martin se spoluvězni navštívit P. Javůrka na marodku po té hrozné události. Když vyšli ven, ve světle reflektorů uviděli nádherné rampouchy visící ze střech domů a třpytící se. Přišli i další, kněží i laici, chodili od budovy k budově a zpívali koledy, i ty méně známé. Večer měli půlnoční mši svatou a civilisté, kteří pracovali s nimi v dole se schovali nedaleko v lese a hráli na trubku „*Tichá noc, svatá*

⁸⁰ Tácek či miska na hostie.

⁸¹ Politický vězeň.

⁸² Nyní umístěno v Hornickém muzeu v Příbrami.

⁸³ Cit. dle osobních vzpomínek P. M. F. Vícha, sepsaných panem I. Pelíškem a K. Ryšavou, písemný záznam z majetku autora.

⁸⁴ Srov. VLČEK, V. *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel*, s. 370.

noc“. P. Javůrek prohlásil: „ *Kdyby mě dnes chtěli pustit domů, tak bych asi odmítl, protože tak krásné Vánoce udělané z maličkostí – to bych na svobodě nikdy neocenil.*“ Ráno při nástupu dostali rozkaz všechny rampouchy rozdupat a vyčistit okapy.⁸⁵

Do tohoto období se také datuje čin, za který byl Martin posléze vyznamenán prezidentem republiky.⁸⁶ V dole Tmavák s ním totiž pracoval jistý evangelický farář a právník Jan Rubík. Ten měl na starosti vzduchové roury a každou noc je posunoval blíž místu, kde se druhý den těžilo. Jednu noc na něj po odstřelu marně čekali. Nic se neozývalo. Martin se proto za ním vypravil, pomalu lezl nahoru. Lampa ještě hořela, ale Jan nejevil známky života. Martin viděl, že je s ním zle, a tak ho táhl za nohy za sebou. Šlo to špatně, ale pak našel dvě prkna a na nich Jana dotáhl až ke kolejím pro vláček. Byl tam s nimi vietnamský lékař zavřený za špionáž. Ten Janovi poskytl umělé dýchání a prohlásil, že kdyby zde byl ještě o půl hodiny déle, tak už se neprobudil. Došlo tam totiž k úniku metanu.⁸⁷ Z vděčnosti za záchranu života napsal Jan Rubík o Martinovi báseň „*O princezně Mirandolině*“.⁸⁸ V jejím úvodu píše: „(...) *Je tu s námi řeholník Martin. Má asi třicet pět let, ale nebýt šedivých spánků, hádal bys mu mnohem méně. Je drobný, štíhlý jako chlapec, vždy usměvavý, dětsky milý, ochotný, laskavý. Jednou jsem se po odstřelu nadýchl trochu víc kouře a zůstal jsem tam ležet. A tu Martínek byl celý zoufalý, tahal mě jako kočku, nařikal stále: „Honzičku, Honzičku, prosím tě, co je ti?“ Pak mne s námahou převalil na dva fálky a táhl mne v uhelné sloji dolů na chodbu. (...) Tmavý důl, 2. května 1956, Jan Rubík.*“⁸⁹

Zážitek, který stál na hranici života a smrti, měl ovšem i Martin sám. Důlní Týfa všechny ten den varoval, že je země v pohybu, ať dají velký pozor. Sfárali tedy jako obvykle, dole odsloužili tajně mši svatou. Najednou uslyšeli skřípění a pískání podpěr, dřevěné kůly začaly prskat. Ukryli se proto do jámy po odstřelených kamenech. Pak se zřítil strop a na Martina padala masa černého mazlavého „skla“. Strašně ho bolela již dříve zraněná noha. Ze závalu ho vyprostil jezuita P. F. Babíček. Přežili sice zával, ale byli uvězněni pod zemí, lampy zhasly, nebylo kudy vylézt. Situace vypadala dost beznadějně a tak se začali modlit a dávali si navzájem rozhřešení. Naštěstí byla nedaleko vzduchová roura. Tloukli do ní zhaslými lampami na znamení, že žijí. Horníci

⁸⁵ Cit. dle osobních vzpomínek P. M. F. Vícha, sepsaných panem I. Pelíškem a K. Ryšavou, písemný záznam z majetku autora.

⁸⁶ Podrobněji v kapitole 5.1.

⁸⁷ Cit. dle osobních vzpomínek P. M. F. Vícha, sepsaných panem I. Pelíškem a K. Ryšavou, písemný záznam z majetku autora.

⁸⁸ RUBÍK, J. *O princezně Mirandolině*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005. ISBN 80-7192-690-6.

⁸⁹ Tamtéž, s. 5.

je uslyšeli, ale trvalo dva dny, než se k nim s pomocí dostali. Za tu dobu prožitou v závalu Martin zešedivěl.⁹⁰

Návštěvy ve věznici a psaní dopisů měl Martin povoleny jednou za dva měsíce a to jen pro rodiče a sourozence. Nejčastěji ho navštěvovala maminka, bratr a jednou i přítel Jiří Charvát. Při jedné z návštěv, když se Martinovi zdálo, že bachař, který měl službu, není nejhorší, chtěl předat mamince pár křížků vyrobených na památku. Špatně ho ale odhadl. Když bachař viděl, jak Martin křížky mamince předává, začal rvát a odtáhl ho pryč. Návštěvu vyhodil. Maminka, která viděla, jak s ním zachází, se ze zážitku již nevzpamatovala. Cestou domů ji ranila mrtvice a brzy nato zemřela.⁹¹ V noci měl Martin sen, ve kterém ho volala: „*Frantíku, Frantíku!*“ Až později se dozvěděl, že to byla právě ta noc, kdy maminka zemřela. Na pohřeb ho ale nepustili, ač se sestra velmi snažila. Tatínek tou dobou ještě žil, ale „odešel“ krátce po mamince.⁹²

V Tmavém dole ve Rtyni zůstal Martin zhruba dva roky, do roku 1956.

3.2 Valdice, Mírov, amnestie

V říjnu byl Martin spolu s P. Mikuláškem a ještě jedním právníkem převezen do věznice ve Valdicích. Pobyli zde asi měsíc a podmínky byly velmi tvrdé. Dostávali jídlo jednou za tři dny, spali skoro nazí, i když už bylo hodně chladno, pobývali na samotkách. Poté je všechny tři převezli na Mírov. Martin nejprve pracoval na střelných věžích, pak ho přeřadili na práci pro firmu Meopta z Přerova, výrobce optických systémů. Nebyla to špatná práce. Brousil, leštil, polepoval součástky do fotoaparátů. Bylo zde dost kněží (poznal O. Mádra, J. Bártu, F. Davidka, J. Jenáčka a další) a při práci ještě stačili debatovat. Když se dostali k papíru, sepisovali tajné katolické samizdaty. Každý týden byl na lístečcích napsán úryvek z evangelia (P. Suchdol, který tam byl s nimi, znal z paměti lekcionáře) a ty pak šířili do ostatních oddělení. Martin sám sepsal životopis zakladatele kongregace P. K. Petra.⁹³

Návštěvy na Mírově byly povoleny také asi jednou za šest týdnů. Za Martinem jezdila sestra, bratr a někdy i synovec.

⁹⁰ Srov. VLČEK, V. *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel*, s. 371.

⁹¹ Tamtéž, s. 372.

⁹² Cit. dle osobních vzpomínek P. M. F. Vícha, sepsaných panem I. Pelíškem a K. Ryšavou, písemný záznam z majetku autora.

⁹³ Srov. VLČEK, V. *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel*, s. 373.

Podářilo se odtud dokonce utéci dvěma vězňům až do Kolína. Součástky pro přerovskou Meoptu se balily do velkých beden. Oni do těch beden vlezli a cestou v lese vyskočili z auta. Řidič je viděl, ale trvalo dlouho, než se dostal k telefonu. Oba se dostali na nákladním vlaku mezi dřevem až do Kolína a tam je chytili. Dostali o dva roky víc.

Na Mírově zůstal Martin až do svého propuštění, do května 1960. Když přišla amnestie prezidenta republiky⁹⁴, devátého května⁹⁵, byl Martin, jako mnoho dalších, propuštěn. Neměl žádné civilní šaty, protože ho zatkli v taláru. Půjčili mu tedy starý vojenský mundúr, který musel později vrátit. Při svém odchodu musel slíbit, že o všem, co ve vězení prožil, pomlčí, a absolvoval přísnou prohlídku. Přesto se mu podařilo vynést několik samizdatů, které uschoval na radu spoluvězně v konečnicku.⁹⁶

Propuštění nedostali žádné peníze, ale jen poukázku na vlak. Rozváželi je po různých zastávkách, aby se nikde příliš nekoncentrovali. Stejně se však potkali ve vlacích, ze kterých byl slyšet ohromný řev. Martina odvezli do Tržku, obce vzdálené asi čtyři kilometry od Litomyšle.⁹⁷

Sám Martin na tu dobu vzpomíná těmito slovy: „*Domů jsem se dostal až druhý den ráno. Byli jsme jak znovuzrození – ani jsme nevěděli, co stojí chleba, rohlík, jak vypadají skutečné peníze. Šel jsem pěšky od vlaku a zabouchal doma na dveře. Sestru div neranila mrtvice, jak plakala radostí.*“⁹⁸

Po návratu se prošel rodnou vsí, zastavil se u kříže a došel až k lesu zvanému Polom. Vzpomínal a děkoval Bohu.⁹⁹

⁹⁴ Antonína Novotného.

⁹⁵ U příležitosti 15. výročí osvobození Československa vyhlásil prezident republiky rozsáhlou amnestii. Ta se týkala 5319 lidí z celkem 8708 obětí politických procesů, dosud se nacházejících v čs. věznicích a nápravně pracovních táborech a také 5600 z celkem 23 023 odsouzených za kriminální trestné činy. Součástí amnestie bylo i prominutí vedlejších trestů u odsouzených, kteří byli propuštěni z výkonu trestu před rokem 1960. [cit. 20. listopadu 2011]. Dostupné na WWW: http://www.totalita.cz/vez/vez_hist_amnestie.php.

⁹⁶ Srov. VLČEK, V. *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel*, s. 373.

⁹⁷ Cit. dle osobních vzpomínek P. M. F. Vícha, sepsaných panem I. Pelíškem a K. Ryšavou, písemný záznam z majetku autora.

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ Srov. DOLEŽAL. M. *Prosil jsem a přiletěla moucha*, s. 71.

4. Léta znovu nabyté „svobody“ (1960-1989)

4.1 Po propuštění

Bylo jasné, že působit jako kněz Martin nemohl, a tak chtěl alespoň nastoupit opět do zahradnictví v Litomyšli. Z úředního příkazu ho tam ale nesměli přijmout. Jediná možnost bylo stavebnictví, což bylo, s Martinovým zdravotním stavem, zcela vyloučené. Neměl ani legitimaci. Proto se vydal do Českých Budějovic, kde mu, v místě posledního bydliště, mohla být znovu vydána. Jeden z policistů se ho zeptal, zda mu někdo nevyčítá, že byl zavřený. V rozhovoru mu Martin řekl, že ač je vyučený zahradník, tak tuto práci má zakázanou a být zaměstnán ve stavebnictví je pro něj s ohledem na pochroumanou nohu nemožné. Policista mu pomohl najít místo u Komunálních služeb.¹⁰⁰

Martin vzpomíná: „ *Mně se nejvíc líbilo ve hřbitovním zahradnictví v Mladém. Vedle byl hřbitov a petrini tam měli svůj hřbitůvek. Tam se vysazovaly hroby a dělala vazba a měl jsem tam známého, hned mě přijali. Bylo pod Komunálními službami. Já říkám – sedm let v kriminále, sedm let v komunále. O byt se mi také chtěli postarat, ale z toho jsem měl trochu strach. Tak jsem se v kostele domluvil s nějakými dvěma babičkami, že by mi přenechaly jednu světnici. Chodily na mši svatou ke Svatému Janu Nepomuckému¹⁰¹. Jirka Charvát pořád dělal kostelníka v Růženeckém kostele. Ale já jsem se bál za ním jít do kostela, protože jsem věděl, že sledují každý můj krok, a tak jsem jezdil na mši na kole pokaždé jinam – tam, kde mě neznali. Poznal jsem tak skoro celou diecézi. Každý měsíc mi strhávali asi tři sta korun z platu, který byl devět set korun, na ubytování a stravu v kriminále! Takže jsem si z vězení přivezl dluh.*“¹⁰²

Martinova neteř, paní Eva vzpomíná, jak za ním jezdili do Českých Budějovic: „*Tatínek se znal s panem Zavřelem, který zajížděl nové autobusy. Ten nás tam odvezl, protože jiné řešení bylo pro nás finančně nemožné.*“¹⁰³

Kvůli zraněné noze jezdil Martin každý rok do lázní. V roce 1967 například na měsíc do Trenčianských Teplíc, ale i přesto začali Martina lékaři varovat, že by měl

¹⁰⁰ Srov. DOLEŽAL. M. *Prosil jsem a přiletěla moucha*, s. 73.

¹⁰¹ Kostel U Černé věže v Českých Budějovicích.

¹⁰² Cit. dle osobních vzpomínek P. M. F. Vícha, sepsaných panem I. Pelíškem a K. Ryšavou, písemný záznam z majetku autora.

¹⁰³ Cit. dle osobních vzpomínek neteře Evy Hurychové a synovců Františka a Josefa Víchových, viz rozhovor ze dne 21. července 2011, písemný záznam z majetku autora.

zahradnické povolání vyměnit za něco klidnějšího – třeba za vrátného, hlídače nebo něco podobného. Napsal proto žádost do duchovní správy. Na odpověď čekal celý rok. V lázních si vzpomněl na svého bývalého spoluvězně generála Josefa Pavla, který mezitím stoupal do vysoké politiky až na post ministra vnitra. Napsal mu, že žádnou protekci nechce, ale rád by věděl, zda už se někdo zabýval jeho žádostí, která už rok leží na ministerstvu. Po návratu z lázní na něj čekal na krajském úřadě dekret k povolení kněžského působení. Úředníci se velmi divili, kdo že to za Martinem „stojí“ a dekret putoval na biskupství v Českých Budějovicích, kde měli rozhodnout, kam ho umístí. S režimem kolaborující kapitulní vikář Titman řekl: „*Za trest ho dáme na Dobrší!*“ Na Dobrší byl tou dobou těžce nemocný P. Bernard Šiman. Martin to na Dobrší trochu znal, protože zde byl na pouti a dělal květinovou výzdobu.¹⁰⁴

Martinova neteř, paní Eva Hurychová, na tuto událost také vzpomíná: „*Naši maminky sestra, teta Viktorie, říkali jsme jí Vikta, odešla do Českých Budějovic. Odtud nám, v době, kdy byl strejček v lázních, napsala na korespondenční lístek zprávu – „Martin dostane flek mimo město.“ Dozvěděla se, že strejček dostane místo dříve, než se vrátil. Když se cestou z lázní stavoval u nás v Chocni, dozvěděl se od nás, že dostal státní souhlas, ale ještě nevěděl kam. Název vesničky Dobrš jsme si nejprve vykládali jako Dobříš. Brzy se vše vysvětlilo,*“ dodává s úsměvem.¹⁰⁵

4.2 Dobrš

Začátkem dubna roku 1967 nastupuje Martin na Dobrš. Na starost dostává ještě Vacov a později i Čestice. Na Dobrší bydlelo asi čtyři sta lidí, fungovaly tam čtyři hospody a na faře sídlila spořitelna. Martin věděl, že P. Šiman má objednáno asi deset stromků jabloní za odumřelé stromy v zahradě. Ty bylo potřeba zasázet a proto, když Martin vystoupil na Dobrší z autobusu, měl s sebou rýč a krumpáč.¹⁰⁶

Přesně na tento den vzpomíná i dobršská rodačka, dnes učitelka v důchodu, paní Jarmila Kramlová: „*Bylo to v počínajícím jaru, velikonoční době roku 1967, kdy téměř jako každý všední den jsem byla na cestě z Dobrše ke Chvalšovicům a krátila si cestu*

¹⁰⁴ Cit. dle osobních vzpomínek P. M. F. Vícha, sepsaných panem I. Pelíškem a K. Ryšavou, písemný záznam z majetku autora.

¹⁰⁵ Cit. dle osobních vzpomínek neteře Evy Hurychové a synovců Františka a Josefa Víchových, viz rozhovor ze dne 21. července 2011, písemný záznam z majetku autora.

¹⁰⁶ Cit. dle osobních vzpomínek P. M. F. Vícha, sepsaných panem I. Pelíškem a K. Ryšavou, písemný záznam z majetku autora.

úvozem, kterému se říká Hluboká cesta. Nebylo to jako každé ráno k zastávce autobusu na cestě do zaměstnání do čestické školy. Toto byla spíš taková praktická procházka. V ono odpoledne s košíkem v ruce a natrhanou čerstvou trávou pro králíky jsem se právě chystala v konci cesty otočit směrem k domovu. Náhle jsem ovšem v počátku úvozu, ještě v dálce, spatřila do kopce krácející postavu muže. Na první pohled byl něčím nezvyklý. Jednak svou chůzí, kdy lehce dopadal na jednu nohu, a jak se tak blížil, mnohem více mne zaujal svou obrovskou koženou brašnou, hozenou přes rameno, a především krumpáčem, který pevně svíral oběma rukama před sebou na prsou. (...) A tak za pár okamžiků došlo k setkání. „Pozdrav pámbu, teta!“, ozval se příjemný hlas. Odpověděla jsem na pozdrav a připojila se k němu. Jak jsme tak společně kráčeli pozvolna k Dobrši, snažila jsem se nenápadně vyptávat, kým vlastně je a proč do Dobrše přichází. Jeden z prvních zvědavých dotazů mířil samozřejmě k onomu krumpáči. I dostalo se mi odpovědi, kterou jsem pochopila a jež se obrazně naplnila až v následujících desítkách let. „Mám jej sebou, abych tady trochu srovnal ten dobršský kopec!“ Padlo ještě pár slov (...). Snad to není ten nový farář, který sem má přijít a o kterém se zmínil v Dobrši dosluhující páter Bernard Šiman! I záhy se ukázalo, že to byla pravda. Hned následující neděle mou domněnku potvrdila, onen muž stál před oltářem jako kněz při mši svaté.¹⁰⁷

Po mši svaté šel Martin na kopec ke kapli sv. Jana a Pavla a díval se směrem k Českým Budějovicím a říkal si: „Bože, do jaké tramtárie jsi mě to poslal!“¹⁰⁸

Sídelní útvar Dobrš se nachází 6 km severně od Vacova a cca 33 km severně od Vimperka. Leží na vyvýšenině 18 km jihozápadně od Volyně ve výšce 710 metrů nad mořem. Okolní terén je velmi členitý. Turisticky je tato oblast velmi atraktivní, krajina má velký půvab, je poměrně hustě zalesněna. Národní park Šumava je vzdušnou čarou asi 15 km jihozápadně.

Doložená první písemná zmínka je z druhé poloviny 14. století (r. 1352). Dle pověsti však již kolem roku 1012 – 1037 kníže Oldřich, když lovil ve zdejších lesích, byl napaden divokým kancem. Tehdy mu zachránil život mlýnský chasník Kocík a on mu z vděčnosti daroval místní tvrz v Dobrši. Kocové tu vládli do roku 1616.¹⁰⁹

¹⁰⁷ KRAMLOVÁ, J. Čtyřicet let mezi námi. In VÍCH, M. F. Na Dobrši 1967-2007, List z Pošumaví 1993-2007. Gratulační sborník. Dobrš, QT studio, Praha, 2007. ISBN neuvedeno. s. 289.

¹⁰⁸ Cit. dle osobních vzpomínek P. M. F. Vícha, sepsaných panem I. Pelíškem a K. Ryšavou, písemný záznam z majetku autora.

¹⁰⁹ Cit. dle archivu pana Ing. Mgr. akad. arch. Ivo Kramla, písemný záznam z majetku autora.

Pro dokreslení situace při příchodu použijme Martinova slova: „ *Z nábytku zůstalo jen linoleum a kamínka – bubínek. Ani postel jsem neměl a musel jsem dojíždět z Budějovic, kde jsem spal v hospodě. Lidem jsem v Budějovicích řekl, že mám novou faru, kde je dvanáct místností a všechno prázdné, a jestli by někdo něco neměl, nějaký odložený kus nábytku. Dvě místnosti sloužily jako noclehárna pro řidiče, kteří tam měli konečnou. Já jsem s nimi jezdil nákladákem od domu k domu a všude něco dali, stůl, skříň nebo postel, a pak jsme to odvezli na Dobrš. To už byl červen. V kostele byly tehdy asi jen čtyři lavice a lidi stáli, a já to tam postupně dával dohromady. Použily se lavice z kaple Svaté rodiny z Budějovic, protože se odtud lavice vyhazovaly na spálení. Můj bývalý šéf ze zahradnictví si je směl odvézt a tak mi je dal.*“¹¹⁰

Blížil se osmašedesátý rok. Ve Vacově sloužil v té době velmi nemocný P. Mošna. Byl stále v nemocnici a Martin často sloužil za něj. Také učil náboženství ve vacovské škole, a to ho velmi bavilo. Na Dobrši škola nebyla, a tak docházel do blízkých Vacovic a Zálesí. Později začal učit náboženství i ve škole v Česticích.¹¹¹

Když v roce 1968 propustili pana biskupa Josefa Hloucha z internace¹¹², chtěl, aby se Martin vrátil. Ten mu tehdy odpověděl, že už má šumavský kraj přirostlý k srdci a do Českých Budějovic se vrátit nechce.¹¹³

4.3 Skaut na Dobrši

Paní Eva Marková, která mi poskytla milý rozhovor, je lékařkou v důchodu, jež se, spolu se svým manželem, významně podílela na činnosti skautského hnutí ve Volyni. Pan Jiří Marek byl osobním lékařem P. Martina po příchodu na Dobrš.¹¹⁴ Při našem zářijovém odpoledním setkání bylo velmi patrné, s jakou radostí se paní doktorka dělila o vzpomínky na P. Martina i na „skautské časy“.

¹¹⁰ Cit. dle osobních vzpomínek P. M. F. Vícha, sepsaných panem I. Pelíškem a K. Ryšavou, písemný záznam z majetku autora.

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² Dne 9. června 1968 při slavnostních bohoslužbách v českobudějovické katedrále nastoupil opět svůj úřad biskup Josef Hlouch. Ve svém nástupním poselství určeném kněžím diecéze z 29. června 1968 děkuje za oběti a věrnost minulých let, ale zároveň vybízí k intenzivnější práci za použití nových forem pastorace, tak jak určuje 2. vatikánský koncil. Srov. WEIS, M. *Svědectví dokumentů, Katolická církev v archivních materiálech jihočeských archivů let 1949-1976*, České Budějovice: Nakladatelství Jih, 2009. ISBN 978-80-86266-33-6. s. 94.

¹¹³ Srov. VLČEK, V. *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel*, s. 374.

¹¹⁴ V roce 1967.

Již při první lékařské návštěvě se P. Martin s jejím mužem Jiřím smluvili, že byli spolu před lety na skautské Lesní škole u Bechyně. Martin i zde na Dobrši založil skautský oddíl a byl přizván ke skautskému hnutí ve Volyni (volynští skauti měli klubovnu v budově renesanční radnice). Společně pořádali výpravy, tábořili – například v Povydří na Šumavě.¹¹⁵ Oddíl se nazýval Synové hor a jeho členy byli i Martinovi ministranti. Klubovnu si vytvořili na faře a na lípě na Dobrši měli svou skříňku s informacemi o oddílu. Jednou pořádali celodenní výcvik na Helfenburku, vařili v přírodě, učili se první pomoc, jindy zase jeli k mohyle Jana Žižky u příležitosti výročí bitvy u Sudoměře. Když se jelo na tábor, Martinův stan se vždy poznal. Byl to skromný nejmenší stan s nápisem – „*U rybáře*“.¹¹⁶

V JZD v Nové Vsi mu půjčili jezírko, kde stanovali a sloužili i mše svaté. Za Dobrši „Na šibenici“ měli trvale postavené podsady a chodilo tam přes třicet chlapců z okolí. Měli i dívčí oddíl. Jezdili na Šumavu na výlety, třeba do Frymburku na faru nebo do Prachatic. Asi do sedmdesátého roku skauti fungovali. Za normalizace¹¹⁷ se ještě chvíli scházeli, ale bylo to čím dál nebezpečnější.¹¹⁸

Vzpomínky paní doktorky Evy Markové – jejíž skautské jméno bylo Vichřice - sahají až do začátků Martinova působení se skauty na Dobrši: „*Bratr Martin se jim věnoval a zasvěcoval do skautských dovedností. Společně jsme se zúčastňovali větších výprav, soutěží a v roce 1969 s námi dokonce i tábořili. Byl to letní tábor v krásném prostředí na Šumavě, na levém břehu řeky Vydry, pod Modravou. Dnes by to bylo zcela vyloučené. Máme na ty dva týdny krásné, nezapomenutelné vzpomínky. Bratři z Dobrše vnesli mezi nás opravdovou bratrskou lásku. Bratr Martin se dovedl na jedné straně mezi dětmi radostně rozparádit, děti ho milovaly. Když on vedl rozcvičku, nikdo se neulejval. Jeho slovní doprovod k jednotlivým cvikům byl provázen vždy salvou smíchu. A když jsme nakonec všichni váleli sudy z vysoké stráně v ledové šumavské rose, to byla záruka dobré nálady na celý den. Bratr Martin nebyl vůdce strohých rozkazů, ale*

¹¹⁵ MARKOVÁ, E. Náš skautský bratr. In VÍCH, M. F. Na Dobrši 1967-2007, List z Pošumaví 1993-2007, s. 267.

¹¹⁶ Cit. dle osobních vzpomínek paní doktorky Evy Markové, viz rozhovor ze dne 19. září 2011, zvukový a písemný záznam z majetku autora.

¹¹⁷ Doba normalizace – 70. a 80. léta 20. století.

¹¹⁸ Cit. dle osobních vzpomínek P. M. F. Vícha, sepsaných panem I. Pelíškem a K. Ryšavou, písemný záznam z majetku autora.

naopak vlídný bratr a otec.(...) A slova bratra Martina o vzájemné lásce a úctě nás provázela nejen po celý tábor, ale šla s námi i do dalších let.“¹¹⁹

Když o mnoho let později navštívil, při svém týdenním pobytu ve Volyni, Martina na dobršské faře, bratr náčelník RNDr Rudolf Plajner¹²⁰, po příjemně strávených chvílích ještě na rozloučenou zavzpomínali na dobu, kdy byli oba ve vězení. Martin se zmínil o spoluvězni Josefu Pavlovi, a jak se jejich životní osudy několikrát spojily, a bratr náčelník zůstal v jakémsi strnulém překvapení. Na oplátku sevřel Martina v náručí a vyprávěl mu svůj zážitek: „*Bratře Martine, ty ani nevíš, jakou službu jsi pro nás vykonal. Když jsem přišel v roce 1968 žádat o povolení naší obnovy, posílali mě od čerta k ďáblu. Až jsem se dostal přímo k ministroví. (J. Pavel). K mému údivu mne vlídně přijal. Chystal jsem se pohovořit o tom, jaká jsme organizace. Ministr mne ale přerušil a řekl: „Nic mi nemusíte vysvětlovat. Já byl kdysi také zavřený, a sice s jedním skautským farářem, já znám všechny vaše ideály v praxi.“ A vše mi podepsal. Bratře Martine, vždyť ty jsi nám pomohl hladce začít!*“ Byla to chvíle, na kterou se nezapomíná.“¹²¹

Po roce 1989 už na tom P. Martin nebyl zdravotně tak dobře, aby vedl oddíl, ale rád se účastnil některých táborů, slavil zde mše a byl šťastný.¹²²

Skautské náčelnictvo udělilo Martinovi za jeho zásluhy vyznamenání Zlaté lilie v trojlístku a stal se členem čestného Svojsíkova oddílu.¹²³

4.4 Jiří Charvát

Jiří Charvát byl Martinův spolubratr – petrin, který rovněž studoval v píseckém semináři. Mládí prožil jako sirotek u sestřiček v pyšelském sirotčinci. Chtěl se stát knězem, a tak studoval u petrinů v Písku. Za války, při bombardování kostela, prožil traumatický zážitek při pohledu na mrtvá těla vyprošťovaná z trosk. Nervově se

¹¹⁹ Cit. Z projevu MUDr Evy Markové při slavnostním odhalení busty P. F. M. Vícha, 11. června 2011, Dobrš. Písemný záznam z majetku autora.

¹²⁰ RNDr Rudolf Plajner – pedagog, skaut, za německé okupace i za komunistického režimu vězněn, po válce zvolen náčelníkem Junáka. [cit. 21. listopadu 2011]. Dostupné na WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Rudolf_Plajner.

¹²¹ Cit. Z projevu MUDr Evy Markové při slavnostním odhalení busty P. F. M. Vícha, 11. června 2011, Dobrš. Písemný záznam z majetku autora.

¹²² Cit. dle osobních vzpomínek paní doktorky Evy Markové, viz rozhovor ze dne 19. září 2011, zvukový a písemný záznam z majetku autora.

¹²³ Tamtéž.

zhroutil a propukla u něj skleróza multiplex. Ochrunul a střídavě používal invalidní vozík nebo hole. Později už byl upoután jen na lůžko.¹²⁴ Martin sám vzpomíná, že když se na Dobrší trochu zabydlel, vzal si Jiřího k sobě na faru. Vařila jim paní Kateřina Švehlová.¹²⁵ Jiří studoval teologii pod vedením spolubratra P. Ondoka a byl tajně vysvěcen. Sloužil na faře mši svatou. Zahálet neuměl, opisoval matriky, dělal účetnictví, zavařoval...¹²⁶ Pletl svetry, upletl jich asi osm set, a když už nemohl pro bolesti a proleženiny ani plést, dělal svaté obrázky ze slámy. Rozdával je farníkům ke křtu, svatbě, nebo jen tak pro radost. V každé chalupě nějaký měli.¹²⁷

Na Dobrš také dojížděly řádové sestry, které v rámci své dovolené o Jiřího pečovaly. Rovněž primář Kvasnička z Vimperku za ním dojížděl, a protože Jiří nechtěl do nemocnice, prováděl drobné chirurgické zákroky přímo na místě.

Těšil se na každou půlnoční mši, protože se po ní na faře sešlo u ozdobeného stromku pár lidí - mezi nimi Markovi (paní Marková dovezla tradiční mandlovou bábovku, kterou měl Jiří moc rád), či manželé Jindrákovi z Volenic. Pro každého byl připraven nějaký knižní dárek a Jiří se těšil z pohledu na reakce obdarovaných. Pil se čaj, zpívaly koledy, jedlo se cukroví paní Kateřiny.

Jiří zemřel po dlouhé těžké nemoci v roce 1984, ve věku padesáti šesti let.¹²⁸

4.5 Rok 1968 a doba normalizace

Vraťme se pro připomenutí do významného roku 1968, či ještě kousek před něj. Uvnitř KSČ začaly zaznívat kritické hlasy a urychlily střet reformistů a konzervativců uvnitř strany.¹²⁹

Lavina kritiky Antonína Novotného (prvního muže KSČ) vyvrcholila volbou Alexandra Dubčeka (do té doby prvního tajemníka ÚV KSS) za prvního tajemníka ÚV KSČ (5. ledna 1968). Ať už byly příčiny pražského jara jakékoli, je skutečností, že prostor svobody, který se na krátký čas otevřel, umožnil křesťanům „zvednout hlavu“

¹²⁴ Srov. VLČEK, V. *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel*, s. 376.

¹²⁵ Cit. dle osobních vzpomínek P. M. F. Vícha, sepsaných panem I. Pelíškem a K. Ryšavou, písemný záznam z majetku autora.

¹²⁶ Srov. DOLEŽAL, M. *Prosil jsem a přiletěla moucha*, s. 73.

¹²⁷ Cit. dle osobních vzpomínek paní doktorky Evy Markové, viz rozhovor ze dne 19. září 2011, zvukový a písemný záznam z majetku autora.

¹²⁸ Srov. VLČEK, V. *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel*, s. 376.

¹²⁹ Srov. DEMEL, Z. *Pod dohledem církevních tajemníků*, s. 109.

a rozvinout činnosti, které se pak následující normalizaci již nepodařilo zcela odstranit.¹³⁰

Jedním z prvních plodů pražského jara v církvi bylo zrušení kolaborantského kněžského hnutí MHKD (Mírové hnutí katolického duchovenstva). Než k němu došlo, zvedla se v katolické církvi vlna podpisových akcí. Prvním z nich byl „Otevřený list katolíků vězněných pro víru prvnímu tajemníku ÚV KSČ Alexandru Dubčekovi.“ Tento list vzniklý z iniciativy teologa Oty Mádra a podepsaný 84 vězněnými, byl 21. března publikován v Literárních novinách.¹³¹

Téhož 21. března došlo k zániku MHKD. Byla vypracována nová koncepce církevní politiky. Pro KSČ z toho vyplývalo, že bude muset vzít v úvahu, že společnost je složena z různých přesvědčení, věr a světových názorů (...). Bude třeba vést s věřícími dialog (...).¹³²

Rovněž byla snaha o šíření díla II. Vatikánského koncilu a prosazování jeho obnovy v životě církve.¹³³

Obnovilo se vyučování náboženství od 2. do 9. postupného ročníku základní školní docházky. Přihlášky přijímaly farní úřady, ne ředitelé ZŠ, a výuka probíhala na farách. Vyučování bylo povoleno i řeholnicím a laikům.¹³⁴

Po osmnácti letech internace se znovu ujal vedení českobudějovické diecéze biskup Hlouch. Snažil se obnovit diecézní struktury, mělo dojít k takové výměně kněží, aby zkompromitovaní byli potrestáni a věrní odměněni. Navrhoval, aby se do Českých Budějovic vrátili petrini, redemptoristi, sestry Nejsvětější svátosti. Chtěl také, aby se do duchovní správy mohli vrátit kněží, kterým byl odňat státní souhlas.¹³⁵

Plány však zmařila normalizace. Co se rozumělo normalizací? Po srpnové okupaci se účastnili nejvyšší představitelé státu a KSČ jednání v Moskvě. Museli všichni podepsat protokol, ve kterém „vyjádřili své odhodlání dosáhnout normalizace poměrů v naší zemi na základě marxismu – leninismu, obnovit vedoucí úlohu strany a autoritu státní moci dělnické třídy (...).“ Normalizace se snažila vrátit církevně – politické poměry do situace před pražským jarem.¹³⁶

¹³⁰ Tamtéž, s. 110 – 111.

¹³¹ Tamtéž, s. 112.

¹³² Tamtéž, s. 114, 116.

¹³³ Tamtéž, s. 117.

¹³⁴ Tamtéž, s. 127.

¹³⁵ Tamtéž, s. 174 – 175.

¹³⁶ Tamtéž, s. 128 – 129.

Režim omezoval slavení liturgie omezováním křtů dětí, biřmování, slavení církevních sňatků, pohřbů, slavení Božího těla, procesí, poutí. Kladl překážky v zavádění liturgické reformy II. Vatikánského koncilu, nechal zdemolovat celou řadu kostelů a k realizaci stavby nových došlo až po roce 1989.¹³⁷

Život na Dobrši v těchto letech nebyl pro Martina jednoduchý. Zřídil si zahrádku, malé políčko, pěstoval zeleninu pro sebe i pro lidi ve vsi. Choval pár králíků a měl psa.¹³⁸ Sám vzpomíná, jak byl téměř každých čtrnáct dní vyšetřován státní bezpečností. Vozili ho do Volyně nebo na samotu do Zlešic.

StB věděla, že lidé v něj mají důvěru, a tak chtěla, aby se stal donašečem. Na rovinu jim řekl: „*Tolik let jsem seděl v kriminálu, tolik perzekuce a ústrků od vás, a teď vám mám dělat fyzla?*“ Nepodařilo se jim to. Vytýkali mu horlivost, práci s mládeží, se skauty, či jen to, když z květin vysázel nápis – Vítejte na Dobrši.¹³⁹

Paní Eva Hurychová vzpomíná, jak bylo pro Martina složité se například jen účastnit pohřbu svého přítele P. V. F. Kováře. Rozloučení měl zakázané. Natlačil se proto mezi ostatní účastníky do autobusu, ale ihned po skončení se vracel v obavách zpět. Dále jsou její vzpomínky ovlivněny neustálým pocitem strachu, který ze „strejčka“ cítila, bouchly-li například jen dveře. Po letech strávených perzekucí už to nebyl jen ten veselý a na první pohled bezstarostný člověk, který rozdával pocit pohody a klidu, ale jeho tělo i mysl reagovaly na zážitky z vězení či výslechů a velmi ho poznamenaly. Zážitek, který dokresluje atmosféru některých setkání, se odehrál v okamžiku, kdy vzal Martin Evu a její maminku na otáčivé hlediště do Českého Krumlova. Byl nejradši, když ani nemluvili, měl obavy, strach, při nezvyklém zvuku se podrážděně otáčel... Přesto jeho neochvějnou a často vyřknutou větou bylo: „*Děti moje, hlavně se mějte rádi!*“¹⁴⁰

Ovšem nejen Martin navštěvoval své příbuzné, ale i oni jeho. Pravidelně se scházeli na Dobrši na Silvestra přes Nový rok, kde oslavovali výročí Martinovy primice. Dodnes zůstává v myslích jeho nejbližších obrázek Martina sedícího v křesle, s rukama na prsou, držícího růženec...¹⁴¹

¹³⁷ Tamtéž, s. 177 – 211.

¹³⁸ Cit. dle osobních vzpomínek P. M. F. Vícha, sepsaných panem I. Pelíškem a K. Ryšavou, písemný záznam z majetku autora.

¹³⁹ Srov. VLČEK, V. *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel*, s. 376 – 7.

¹⁴⁰ Cit. dle osobních vzpomínek neteře Evy Hurychové a synovců Františka a Josefa Víchových, viz rozhovor ze dne 21. července 2011, písemný záznam z majetku autora.

¹⁴¹ Tamtéž.

Také Martinovy zahradnické dovednosti za ním zanechávaly nesmazatelnou stopu. Jednou vyzdobil kostel ve Vacově červenými květy, které vypadaly jako plameny, jindy zase na Dobrši ovinul Pannu Marii do bílých květů či vyzdobil o Vánocích kostel stromky, mechem a jesličkami. Pravidelnou činností bylo zkrášlování hrobů na hřbitově.¹⁴²

Květiny na výzdobu brával Martin z volyňského zahradnictví, kde v letech normalizace jako zahradník působil, po propuštění z učitelské služby, pan Josef Matějka¹⁴³. Jejich cesty se zkřížily již v roce 1947 v Českých Budějovicích. Nyní se spolu potkávali znovu, ovšem ze zcela jiného důvodu. Martin býval častým Josefovým rádcem a pomocníkem na „poli“ zahradnickém, až došlo k ještě bližší a vážnější spolupráci, a to na poli duchovním.¹⁴⁴

Vzpomínky samotného pana Matějky zalétají až do mládí, kdy se s Martinem potkali. Pan Matějka pobýval na internátě u boromejek, Martin byl mladý bohoslovec. Cesty se jim zkřížily opět po letech, kdy byl Martin pověřen službou na Dobrši. *„Jezdával k nám jednou, dvakrát za rok. Sedli jsme si, i s mou ženou, a povídali. Naše myšlenky byly velmi blízké. Byli jsme přátelé. Jsem mu vděčný i za jeho zahradnické zkušenosti, které mi předával. Mám na něho také lidskou vzpomínku – velmi rád si zatancoval, ať už to byly masopustní nebo křesťanské plesy. Měl rád společnost, zpěv, uměl se veselit. Jeho srdečnost byla mezi lidmi známá, a i pro ni a jeho blízkost k lidem, ho měli rádi a vzpomínky na něj jsou stále živé.“*¹⁴⁵

Na dobu normalizace vzpomíná i paní doktorka Marková: *„Čestický pan farář se rozstonal a manžel, lékař, byl mimo město, tak jsem jela já. Setkali jsme se s páterem Martinem. Byl vážný. Řekl mi, že na něho útočí a podávají si ho, protože má „nabitě“ mše, na které chodí i lidé z Prahy, kteří mají na Dobrši chalupy, a to nebylo žádoucí.“*¹⁴⁶

Pro dokreslení cynismu a demagogie tehdejší doby uvádím citaci z projevu krajského náčelníka Sboru národní bezpečnosti z roku 1972 o (v té době nedávno

¹⁴² Tamtéž.

¹⁴³ Josef Matějka – jáhen. Do roku 1970 působil jako učitel ve Vacově, poté ve Vimperku a Volyni. Do důchodu pracoval v zahradnictví. Již v důchodovém věku vystudoval Katolickou teologickou fakultu UK v Praze. Srov. VÍCH, M. F. *Na Dobrši 1967-2007, List z Pošumaví 1993-2007*, s. 159.

¹⁴⁴ Srov. MATĚJKA, J. *40 let života ve věrné službě*. In VÍCH, M. F. *Na Dobrši 1967-2007, List z Pošumaví 1993-2007*, s. 158.

¹⁴⁵ Cit. dle osobních vzpomínek pana Josefa Matějky, viz rozhovor ze dne 24. října 2011, zvukový a písemný záznam z majetku autora.

¹⁴⁶ Cit. dle osobních vzpomínek paní doktorky Evy Markové, viz rozhovor ze dne 19. září 2011, zvukový a písemný záznam z majetku autora.

zemřelém) biskupu J. Hlouchovi, který v třeboňském archivu vybádal pan profesor Martin Weis a použil ve své knize: „(...) *Je třeba vidět, soudruzi, že to nejsou věci, nad kterými bychom mohli mávnout rukou. Například jeden z představitelů řádu římskokatolické církve, dostal za poslední období 98 000 devizových korun k dispozici na svůj osobní fond, který má zde u nás k použití. Nedávno zemřelý biskup Hlouch měl prakticky takový reprezentační fond devizových korun, že by mu ho mohl náš soudruh předseda KNV závidět. Jakými prostředky on disponoval. Šlo to do statisíců. Pro něj nebyl problém, dát někomu auto. Z Tuzexu!! Ovšem ty peníze, soudruzi, nejsou na milodary, nebo na něco podobného. Ty jsou k jejich propagandě, ty jsou proto, aby si mohli lidi koupit, aby z toho organizovali.*“¹⁴⁷

4.6 Boj za lidská práva, osmdesátá léta

Helsinská konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (1. srpna 1975) svým přiznáním lidských práv a základních svobod přece jen vedla ke zlepšování podmínek náboženského života občanů v zemích střední a východní Evropy. Zvedat hlavu začínají i domácí disidentská hnutí a vznikají i Helsinské výbory na obranu lidských práv. U nás vznikla Charta 77, v níž se angažovali také křesťané (Jan Patočka, Václav Malý,...). 16. října 1978 byl zvolen Karol Wojtyła papežem a tlak na dodržování lidských práv ještě zesílil.¹⁴⁸

Ani Martin v této době nebyl nečinný. Stále pokračoval ve své práci na Dobrši, neustával ani ve svém zahradnickém snažení na faře.

V osmdesátých letech, konkrétně zjara roku 1988, se přistěhoval pan Ivan Pelíšek. Martin ho i s rodinou vřele přijal. Pan Pelíšek, mimo jiné výborný hudebník, byl a stále je kostelníkem v Česticích. Občas dělal Martinovi řidiče a pojilo je přátelství. V posledních letech Martinova života za ním jezdil a nahrával si jeho vzpomínky, které se staly cenným příspěvkem do této práce. Sám vzpomíná na poutě konané v Česticích na Kalvárii, které mívaly „suchou i mokrou“ variantu, podle počasí. Na menší poutě po kapličkách v okolí, které ač byly například zarostlé křovím, během několika dní „ožily“ a od té doby se již udržovaly. Všechny tyto akce Martin hojně doprovodil květinovou

¹⁴⁷ WEIS, M. *Svědectví dokumentů*, s. 59-60.

¹⁴⁸ Srov. DEMEL, Z. *Pod dohledem církevních tajemníků*, s. 138 - 139.

výzdobou, nejráději ve stylu divoké louky, žádné symetricky strojené zdobení. Dále se vzpomínky ubírají směrem Martinových radostí. Velkým potěšením mu bylo cestování. Jen cesta do Českých Budějovic trvala nepoměrně déle vzhledem ke své vzdálenosti, neboť Martin měl po cestě spoustu známých, rád je navštívil a káva, dort či buchta byly častým pohoštěním. Jindy zase, to už po „otevření hranic“, jel navštívit svého přítele do Lince a vzal s sebou košík hub ze šumavských lesů, či zorganizoval cestu do rodného Jiřikova. Jednou také do Brandenburgu, kde zemřel P. J. Jílek, o jehož blahořečení se Martin snažil.¹⁴⁹

4.7 Rok 1989

Revoluční rok 1989 začal bouřlivým lednovým „palachovým týdnem.“¹⁵⁰ Pokračoval poutěmi v květnu (sv. Klement) a červnu (sv. J. N. Neumann) a evropskou oslavou devadesátých narozenin kardinála Františka Tomáška. Připravovalo se též svatořečení Anežky Přemyslovny v Římě. Režim ustoupil a umožnil účast na pouti jedenácti tisícům poutníků z Československa. (...) Události dostaly rychlý spád a přišel 17. listopad.¹⁵¹

Po listopadových událostech roku 1989 se situace radikálně změnila. Nastalo období demokracie a před životem církve se otevřely nové prostory a možnosti působení.¹⁵²

Zánik komunistického režimu zastihl církve rozvrácenou a poničenou, a to nejen ve smyslu institucionálním, ale též duchovním. Scházely struktury, které by dlouhodobě pěstovaly náboženské a kulturní hodnoty. I ti, kteří proti režimu aktivně vystupovali, i ti, kteří se snažili, aby církevní činnost byla co nejširší a splňovala všechny nároky, což bylo běžné ve svobodném světě, tvořili spíše jakási malá duchovní centra než široký proud, zasahující české křesťanstvo a celou veřejnost. (...) Přes uvedené skutečnosti se dá říci, že většina církve změnu poměrů v roce 1989 uvítala, a to s radostí. (...) Jako jedna z nejpostiženějších skupin během dlouhého čtyřicetiletí církve velice rychle

¹⁴⁹ Cit. dle osobních vzpomínek pana Ivana Pelíška, viz rozhovor ze dne 11. října 2011, zvukový a písemný záznam z majetku autora.

¹⁵⁰ Na protest proti sovětské okupaci a pokračujícím ústupkům okupantům ze strany čs. politické reprezentace se 16.1.1969 Jan Palach upálil v horní části pražského Václavského náměstí. [cit. 10. ledna 2012]. Dostupné na WWW: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_palachj.php.

¹⁵¹ Srov. DEMEL, Z. *Pod dohledem církevních tajemníků*, s. 143.

¹⁵² WEIS, M. *Svědectví dokumentů*, s. 102.

pochopila, že se blíží její „hodina vysvobození“. (...) Na počátku svobodného vývoje v roce 1989 byl však katolicismus ochromen ve všech svých organizačních složkách a svých aktivitách. Jeho vnitřní životaschopnost se však projevila i v následujících letech obnovy.¹⁵³

Martinova neteř, paní Eva Hurychová, na tuto dobu uchovává jasnou vzpomínku: „*Strejček k nám v prosinci roku 1989 přijel. Pracovala jsem ve spořitelně. Přišel za mnou do práce a povídá. „To se dejchá, děvče, to se to dejchá!“*¹⁵⁴

¹⁵³ BALÍK, S. – HANUŠ, J., *Katolická církev v Československu 1945 – 1989*, Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury, 1. vydání, 2007. ISBN 978-80-7325-130-7. s. 324 – 326.

¹⁵⁴ Cit. dle osobních vzpomínek neteře Evy Hurychové a synovců Františka a Josefa Víchových, viz rozhovor ze dne 21. července 2011, písemný záznam z majetku autora.

5. Stáří (1989-2008)

5.1 Devadesátá léta a počátek nového milénia

Ihned, jak to bylo možné, se Martinova snaha obrátila k opravě místního kostela i několika okolních. Podařilo se zrenovovat kostel a faru na Dobrši se sochou Šumavské Madony, kostel v Česticích, Vacově, čestickou Kalvárii,...¹⁵⁵

S velkou radostí začal po sametové revoluci – od 1. února 1990 – vyučovat náboženství ve školách ve Vacově a v Česticích. Před slavnostmi 1. svátosti smíření a 1. sv. přijímání přicházel do školy, aby s dětmi „doladil“ přípravu na tyto svátosti. Podporoval dětské vikariátní a diecézní poutě. Každý rok objednával v Českých Budějovicích časopis Duha a děti chodící na náboženství jej zdarma dostávaly.¹⁵⁶

Martin miloval lidi, hudbu, společenské veselí, lidovou muziku i dudáky. Zvával je na Vánoce (25. nebo 26. prosince) hrát v kostelech ve Vacově, Dobrši a Česticích. Vždy chtěl, aby nehráli na kůru, ale dole u oltáře, aby se mohli lidé na ně i dívat. Pokaždé si do bohoslužby přidal svou oblíbenou písničku „*Aby nás Pán Bůh miloval...*“ Dával důraz na to, aby se lidé měli rádi. Dudáci za Martinem jezdívali hrát také o některých poutích i jiných příležitostech, když třeba měl narozeniny. Po skončení mše, když odehráli písničky vážící se k liturgii, řekl: „*A teď nám zahrajte ještě něco, abychom si mohli spolu zazpívat.*“ Takže hráli v kostele třeba „*Kdyby byl Bavorov.*“ apod. Když muzikanti hrávali v zimě, zacházeli se ohřát na faru. Vždy dostali čaj, cukroví a Martin je srdečně hostil. Několikrát se dokonce nechal slyšet, že by si přál, aby mu Pošumavská dudácká kapela zahrála na pohřbu.¹⁵⁷

V těchto letech se Martinovi naskýtá příležitost dostat se znovu do míst, kde byl vězněn. „*V devadesátých letech mi nabídl přítel Milan Pešků, že si můžeme udělat výlet, kam budu chtít. Napadlo mě, že bych se ještě jednou rád podíval do Rtyně na Tmavý důl. Ze starého dřevěného lágru tam nezbylo vůbec nic a v pozdějším zděném táboře byl už domov důchodců, samozřejmě bez mříží. Zdejší obyvatelé nevěděli nic o lágru, ani kde byla těžní věž. Vyšli jsme alespoň na kopec nad lágrem. Vybavila se mi vzpomínka*

¹⁵⁵ Cit. dle osobních vzpomínek pana Ing. Mgr. akad. arch. Ivo Kramla, viz rozhovor ze dne 9. října 2011, zvukový a písemný záznam z majetku autora.

¹⁵⁶ Cit. dle osobních vzpomínek paní katechetky Ludmily Valáškové, písemný záznam z majetku autora.

¹⁵⁷ Cit. dle osobních vzpomínek paní Ireny Novotné (roz. Veselé), písemný záznam z majetku autora.

z vězení, kdy nám tady na Štědrý den zahrál odvážný civil na trubku Tichou noc. Moc nás to tehdy povzbudilo a byli jsme dojatí. Teď jsem byl ze všeho nějak smutný.“¹⁵⁸ Pak ještě zajeli do Chlívců za bývalým spoluvězněm Rudou Ilchmanem. Dlouho do noci si měli co vyprávět.¹⁵⁹

Paní Eva Marková přidává z tohoto období skautskou vzpomínku: „V devadesátých letech už bratr Martin s námi nemohl soustavně skautovat. Měl na starosti tři farnosti a také zdraví se mu zhoršilo. Ale vždy rád přijal naše pozvání, sloužil nám mše na letních táborech, poseděl u táboráku, zasmál se s námi a také nás dovedl duchovně rozebrat a povzbudit na další cestu. Bratr Martin patří k naší staré skautské generaci, která ve svém slibu slibovala na svou čest a jak dovedu nejlépe: „Milovat vlast svou republiku Československou a sloužiti jí věrně, v každé době plniti povinnosti vlastní a zákony junácké, duší i tělem být připraven pomoci bližnímu, k tomu mi dopomáhej Bůh!“ Bratr Martin svůj slib věrně plnil v každé době, když to bylo možné, působil výchovně a i v době svého útisku neztratil optimismus a byl posilou a dokonce zachráncem svým spoluvězněm. Skautské náčelnictvo mu udělilo vyznamenání Zlaté lilie v trojlístku a stal se členem čestného Svojsíkova oddílu.“¹⁶⁰

V dubnu roku 1993 začíná P. Martin vydávat List z Podšumaví z Vacova, Čestic a Dobrše pro své farníky. Nejprve byl psán ručně či na psacím stroji, pak dále xeroxován. Od roku 1996 byl rozšířen a v názvu ubylo písmeno. Stal se Listem z Pošumaví. Postupem času se výroby ujala kongregace šedých sester „z Lomečku“.¹⁶¹ Poslední list nazvaný List z Pošumaví z Dobrše, Čestic i Němčic byl vydán v březnu 2007.

Dalším z důležitých pamětníků, se kterým je úzce spojeno knižní vydání „Listů“¹⁶², je architekt, pan Ivo Kraml, dobršský rodák, který mi byl též cenným zdrojem informací a fotografií. Zavzpomínal nejen na své dětství na Dobrši, ale i na pozdější spolupráci s P. Martinem. Na založení Sdružení pro obnovu Dobrše (SOD), jehož byl Martin členem, i na situaci v obci, která nebyla vždy příjemná a veselá. Roku 1996 zakládají pánové Petr Kovář a Ivo Kraml SOD, jehož cílem je obnovení, restaurování památek na Dobrši. Nasetkalo se však s jednoznačným přijetím. Bylo mu

¹⁵⁸ VLČEK, V. *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel*, s. 375.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 375 – 6.

¹⁶⁰ Cit. Z projevu MUDr. Evy Markové při slavnostním odhalení busty P. F. M. Vícha, 11. června 2011, Dobrš. Písemný záznam z majetku autora.

¹⁶¹ Srov. KRAML, I. – LUNGA, R. *Slovo úvodem*. In VÍCH, M. F. *Na Dobrši 1967-2007, List z Pošumaví 1993-2007*, s. 5.

¹⁶² Ivo Kraml a Radek Lunga se zasadili o knižní vydání Listů z Pošumaví (vydávaných v letech 1993 – 2007), u příležitosti čtyřicetiletého výročí působení P. M. F. Vícha na Dobrši.

vyčítáno, že v něm nefigurují jen lidé ze Šumavy, ale i „Pražáci“ a to se mnohým místním nelíbilo. Martina tyto „sousedské“ šarvátky velmi mrzely. Snažil se sváry urovnat, lidi smířit, ale nebyl vždy přijat kladně. Velký vzor měl Martin v Ondřeji Františku Jakubovi de Waldtovi¹⁶³ a říkával: „*Musím to vydržet alespoň tak jako on.*“¹⁶⁴

V roce 1999 nastoupil na Dobříš civilní službu pan Vlastimil Lukáš ze Zálesí, nyní ze Strakonice. Sám říká, že zde našel druhý domov, a to ve smyslu nalezení místa, kde na vás čeká láska. Ne noclehárna, ale místo, kam se člověk těší. Otevřené vztahy, zájem o druhého, přijetí člověka takového jaký je. Místo odpuštění, sdílení radostí, ale i bolesti. To vše a ještě mnohem více V. Lukáš na dobršské faře našel. Byl Martinovým pomocníkem, snažil se chodit s očima otevřenými a dělat co bylo třeba. Naučil se, jak sám zmiňuje, i „zahradu ničit“. Na svůj pobyt zde vzpomíná jako na vysokou školu, kde se člověk učí zcela nenuceně z přítomnosti a postojů tak velké osobnosti, kterou P. Martin opravdu byl.¹⁶⁵

Od roku 1996, kdy byl P. Martin na operaci s kýlou, mu s kněžskou službou vypomáhal jáhen, pan Josef Matějka. Od roku 2001 se s výpomocí přidali i petrini.¹⁶⁶

V roce 2002 (30. června) odhalil a posvětil českobudějovický biskup Jiří Paďour spolu s P. Martinem pomník Ondřeje de Waldta na Dobříši, jehož autorem je akademický sochař Tomáš Vejdovský.¹⁶⁷

V roce 2005 (28. října) P. Martinovi, za záchranu života spoluvězně, evangelického faráře Jana Rubíka, propůjčil prezident republiky Václav Klaus, Řád T. G. Masaryka za vynikající zásluhy o demokracii a lidská práva. Na státní vyznamenání jej navrhl pan Josef Kalbáč. Ten poznal P. Martina jako člověka velkorysého a tolerantního, který v každém viděl bratra a nikdy neodmítl žádost o kněžskou službu. Pokřtil i děti rodičů, u nichž nebyla záruka další křesťanské výchovy se slovy: „*Dítě za to nemůže. Může jít někdy jinou cestou a nikdo neví, jakou se vydá.*“ P. Martin rovněž věnoval velkou část svého odškodnění za věznění na opravy a údržbu

¹⁶³ O. F. J. de Waldt (1683 – 1752), administrátorem, poté farářem na Dobříši, vydal soubor 31 oslavných řečí na sv. Jana Nepomuckého, připravil dvoudílnou sbírku původně českých kázání přeložených do latiny, napsal pět dílů mariánské sbírky. Srov. LUNGA, R., *Sborník Ondřej František Jakub de Waldt (1683 – 1752) a jeho doba*, vydalo SOD a Římskokatolická farnost Dobříš, Praha, 2004, ISBN neuvedeno. s. 9.

¹⁶⁴ Cit. dle osobních vzpomínek pana Ing. Mgr. akad. arch. Ivo Kramla, viz rozhovor ze dne 9. října 2011, zvukový a písemný záznam z majetku autora.

¹⁶⁵ Srov. LUKÁŠ, V., *Když se mě někdo zeptá...* In VÍCH, M. F. *Na Dobříši 1967-2007, List z Pošumaví 1993-2007*, s. 187-9.

¹⁶⁶ Srov. KOVANDOVÁ, J., *Problematika stáří kněze na příkladu pátera Martina Vicha*, bakalářská práce obhájena na TF JCU v roce 2010, s. 25.

¹⁶⁷ Srov. LUNGA, R., *Sborník Ondřej František Jakub de Waldt (1683 – 1752) a jeho doba*, vydalo SOD a Římskokatolická farnost Dobříš, Praha, 2004, ISBN neuvedeno. Přílohy XXVIII, XXIX, XXX.

staveb a památek na Dobrši a okolí, za což si vysloužil úctu mnohých farníků i již zmíněného pana Kalbáče, který s ním v tomto směru spolupracoval.¹⁶⁸

5.2 Závěr života

V roce 2006 se P. Martin zúčastnil natáčení televizního pořadu Pošta pro tebe. Neznámo kdo si ho do pořadu pozval a žádal o setkání. Martin se do studia dostavil a ukázalo se, že tím, kdo si přál se s ním setkat, byl P. Antonín. Viděli se naposledy jako mladí chlapci v Českých Budějovicích. P. Antonín vyprávěl, jak spolu zdobívali oltáře a jak si pamatuje, že se Martin toužil stát knězem. Válka je však rozdělila. Antonín byl odsunut do vojenského tábora v Mimoní. Po válce se oženil, a když mu po roce 1989 zemřela žena, byl roku 1995 vysvěcen a stal se knězem. V televizním studiu tak došlo k dojemnému setkání dvou lidí, kteří se sedmdesát let neviděli, a oběma se splnila touha po kněžském povolání. Slzy dojetí se nezračily jen v očích samotných protagonistů setkání, ale i v očích mnohých diváků.¹⁶⁹

Cenné informace z tohoto období Martinova života mi také poskytl pan Martin Hulík, který je terapeutem v Sananimu Němčice. Sananim je nestátní neziskovou organizací, která od svého založení v r. 1990 působí v oblasti drogových závislostí. Lidem ohroženým drogami a jejich blízkým poskytuje pomoc v síti programů a služeb.¹⁷⁰ Terapeutická komunita měla vždy dobré vztahy s vesnicí a okolím a podle slov pana Hulíka to byla i zásluha P. Martina, který se zmiňoval o obyvatelích léčebny ve svých kázáních (mše probíhaly i v Němčicích), a farníci je vlídně přijímali. Klienti také nezřídka pomáhali přímo na faře, například se dřevem.

Pak ovšem nastala doba, kdy Martinova hospodyně Marta musela být umístěna v Domově klidného stáří sv. Anny v Sousedovicích (Dále DKS). P. Martin již měl také problémy s hybností a nemohl být na faře sám. Byl proto převezen do volyňské Léčebny dlouhodobě nemocných (dále LDN). Klienti němčické komunity za ním jednou až dvakrát týdně jezdili na návštěvy. V té době vznikla myšlenka (a byl to nápad

¹⁶⁸ Srov. KOVANDOVÁ, J., *Problematika stáří kněze na příkladu pátera Martina Vícha*, bakalářská práce obhájena na TF JCU v roce 2010, s. 23, 24.

¹⁶⁹ Srov. DVD P. M. F. Vích, *Vydalo Sdružení pro obnovu Dobrše*, Praha, 2010. [DVD-ROM].

¹⁷⁰ Dostupné na: <http://www.sananim.cz/o-nas/kdo-jsme.html> [cit. 30. ledna 2012].

právě pana Hulíka) nabídnout P. Martinovi bydlení v prostorách německého objektu. Bylo potřeba probrat pro a proti, zvážit, co je potřeba udělat či přebudovat. Bylo potřeba vzít také v úvahu, že P. Martin žil poslední dva roky života spíše samotářským životem a teď by se ocitl ve společnosti mnoha lidí. Po zvážení všech okolností oslovili s touto nabídkou P. Martina, ale ten, zřejmě i pod tíhou faktu, že jeho hospodyně Marta žila v DKS v Sousedovicích, dal přednost právě Sousedovicím. Tak za ním začali klienti Sananimu jezdit do Sousedovic. Při návštěvách s ním chodili pomocí berlí, nebo ho vozili na vozíku. Sám P. Martin ze svého stavu nebyl nijak šťastný. Mentálně byl v pořádku, ale jeho tělesný stav se zhoršoval.¹⁷¹

Období pobytu v DKS popisuje velmi podrobně ve své práci paní Jana Kovandová: *„Domov klidného stáří v Sousedovicích je zařízení, které provozuje Oblastní Charita Strakonice, jež je součástí Diecézní Charity České Budějovice. V provozu je od 24. května 2004 a jejího slavnostního otevření se zúčastnil i P. Martin. Je malým domovem rodinného typu pro 30 seniorů s bohatou nabídkou aktivit včetně možnosti chovu drobného domácího zvířectva. Svým stylem vyhovuje zejména lidem se vztahem k přírodě a těm, kteří preferují menší rodinný kolektiv. Jsou zde poskytovány pobytové služby uživatelům, kteří mají sníženou soběstačnost z důvodu věku či postižení a jejichž situace vyžaduje nepřetržitou pomoc jiné fyzické osoby. Do tohoto zařízení nastoupil P. Martin 22. srpna 2006. Vzájemná závislost P. Martina a hospodyně Marty, která vyplývala z jejich dlouhodobého soužití na dobršské faře, byla nyní ve stáří a v novém prostředí zvlášť zřetelná. Nebyly to ale jenom čtvrtěční mše, jimiž duchovně obohacoval život v Domově. K pravidelnému programu patřila také tzv. pondělní duchovní obnova. Šlo o setkání, na němž se věřící modlili desátky růžence a jehož se s radostí zúčastňoval jako jeden z klientů i P. Martin. Na pořadu byla často též četba Katolického týdeníku a křesťanské literatury či zpěv náboženských písní.*

Dodnes jeho památku v Sousedovicích připomíná zpěv jeho oblíbené písně „Aby nás Pán Bůh zachoval“, kdy se všichni věřící drží za ruce a jejím zpěvem zakončují mši svatou. S humorem je někdy tato píseň nazývána susedovickou hymnou. Když v adventu roku 2006 navštívil otec biskup Jiří Paďour zařízení DKS s úmyslem dovézt jeho obyvatelům betlémské světlo, a zároveň navštívit Martina a řešit jeho situaci,

¹⁷¹ Cit. dle osobních vzpomínek pana Martina Hulíka, viz rozhovor ze dne 25. října 2011, zvukový a písemný záznam z majetku autora.

odmítl jím nabízený pobyt v kněžském domově. Ani po slavnostní mši v sousedovické kapli a osobním rozhovoru nezměnil P. Martin své rozhodnutí.“¹⁷²

Marta umírá a nabídka ze Sananimu přichází podruhé. Tentokrát ji Martin přijímá a vytváření podmínek pro zdejší pobyt může začít. Bylo potřeba předělat ložnici terapeutů na ložnici pro P. Martina, zbudovat bezbariérovou koupelnu. Ve své místnosti měl Martin nábytek z Dobrušky, tablo z absolventského ročníku, polohovací lůžko, skříň a kromě jiného i svého psa Šmudlu. Pro Martina byly připraveny klíče – v době jeho nepřítomnosti zůstal pokoj uzamčen. Byla to akce z týdne na týden. Vše šlo hladce i s vedením Sananimu. Na Vánoce se Martin nastěhoval a rychle si podmanil všechny kolem. Klienti se o něj dobrovolně starali po všech stránkách, brali ho na procházky, četli mu, prali... Společně stolovali, navázali blízké vztahy.

Pobyt ovšem přinesl i problémové situace. Ty se týkaly zejména alkoholu, který je v prostorách objektu striktně zakázán. P. Martin měl, jakožto kněz, u sebe víno, což byl problém. Otázka, jak naložit s jakýmkoli alkoholem na „půdě“ komunity, se musela často řešit. V pravidlech je totiž klientům zaručeno, že se v prostorách alkohol vyskytovat nebude. Bylo tedy potřeba toto pravidlo vyžadovat i od P. Martina.

První rok pobytu se Martinův zdravotní stav hodně zlepšil. Chodil o berlích, trénoval, měl motivaci. Ovšem po svém víkendovém pobytu na dobršské faře, kde upadl a musel být hospitalizován, se jeho stav velmi zhoršil a dalo by se říci, že se od té doby již nezlepšil. Často ztrácel orientaci, nepoznával známé lidi. Je nutno říci, že tyto stavy střídaly i „světlé“ chvílky. Ke konci pobytu měl k dispozici dva klienty, kteří se o něho nepřetržitě starali. Bylo to náročné pro všechny a pro klienty to byla velmi cenná životní zkušenost.¹⁷³ Sám Martin se v knize Vojtěch Vlčka o svém pobytu v Sananimu zmiňuje takto: „*Snad mohu říct, že jsem byl takovým jejich tátou. Nesu společně s nimi jejich starosti se závislostí, narušené vztahy s rodinou, jejich partnerské trable i finanční těžkosti.*“¹⁷⁴

Farníci vzpomínají na jeho účast na primiční mši spolubratra z řádu petrinů P. Tomáše Petera Paradiče v září 2007 ve strakonickém kostele sv. Markéty. Tato primice byla především záležitostí Tomáše, ale nelze opomenout ani to, s jakou odevzou se setkala přítomnost otce Martina na této mši mezi přítomnými farníky.

¹⁷² KOVANDOVÁ, J., *Problematika stáří kněze na příkladu pátera Martina Vícha*, bakalářská práce obhájena na TF JCU v roce 2010, s. 26 – 33.

¹⁷³ Cit. dle osobních vzpomínek pana Martina Hulíka, viz rozhovor ze dne 25. října 2011, zvukový a písemný záznam z majetku autora.

¹⁷⁴ VLČEK, V. *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel*, s. 377.

Sám Martin po skončení slavnostní mše promluvil jak k Tomášovi, tak i k ostatním přítomným věřícím, kteří očekávali, čím je jejich „táta Martin“ tentokrát osloví. Nebylo divu, že po skončení mše její účastníci chtěli jak poblahopřát Tomášovi, tak osobně stisknout ruku otci Martinovi.¹⁷⁵

23. března roku 2008 se konala na Dobrši mše u příležitosti 41 let působení P. Martina na Dobrši. Mši svatou sloužil společně s Janem Peterem Madárem (tehdy jáhnem, dnes již knězem, členem Kongregace Bratří nejsvětější Svátosti). P. Martin pobízí přítomné, aby vytrvali ve víře, v životě pro Krista, v rozdávání lásky mezi sebou. Vyjádřil to slovy: „*Ať má obec věřících jedno srdce a jednu duši.*“ Mše končí Martinovým požehnáním pro všechny přítomné.¹⁷⁶

Dne 27. července 2008 se P. Martin účastní poslední mše svaté na Dobrši. Mši sloužil společně s petrinem Maxmiliánem Petrem Koutským. V úvodu mše je P. Martin rozladěn. Přesto děkuje panu prezidentovi za krásný dopis. Má zároveň radost z toho, že ač dlouho jen ležel, tak se cítí lépe a podařilo se mu udělat tři kroky. Ví, že je zde oficiálně naposledy, je mu smutno. Říká: „*Dobrš jsem měl za trest, ale oblíbil jsem si ji a těžko ji budu opouštět.*“ Ještě dodává, že si přeje, aby se český národ navrátil k Bohu.¹⁷⁷

Martinův zdravotní stav se prudce zhoršuje, je hospitalizován. Páter František Martin Vích umírá, opatřen svátostmi, ve strakonické nemocnici 8. října 2008, v 7.55 hod. Pohřeb se mši svatou, kterého se účastnili příslušníci rodiny, příbuzní, spolubratři petrini, skauti, klienti i terapeuti němčické léčebny, dobršští farníci, přátelé a známí, se konal ve středu 15. října 2008 v 10.30 hodin v kostele Panny Marie Růžencové v Českých Budějovicích a poté byl uložen mezi své spolubratry na hřbitově v Českých Budějovicích – Mladém.

5.3 Vzpomínka

Ani po Martinově smrti nezůstal jeho odkaz lidem lhostejný. Sdružení pro obnovu Dobrše s panem Ivo Kramlem cítilo povinnost zanechat na Dobrši hmatatelnou

¹⁷⁵ KOVANDOVÁ, J., *Problematika stáří kněze na příkladu pátera Martina Vícha*, bakalářská práce obhájena na TF JCU v roce 2010, s. 39.

¹⁷⁶ Srov. DVD P. M. F. Vích, Vydalo Sdružení pro obnovu Dobrše, Praha, 2010. [DVD-ROM].

¹⁷⁷ Tamtéž.

vzpomínku na Martinovo působení. Dne 11. června 2011, v roce Martinových nedožitých devadesátin, byl po mši svaté na dobršském hřbitově odhalen pomník za účasti příbuzných, spolubratrů petrinů, zástupce Konfederace politických vězňů České republiky, jejíž byl členem, historika Martina C. Putny, poradce prezidenta pana Josefa Kalbáče, zástupce prezidentské kanceláře pana Petra Hájka, MUDr. Evy Markové, dudáků, skautů a spousty dalších farníků a poutníků., kteří se přišli poklonit jeho památce. Pomník byl zhotoven ve tvaru busty a je dílem akademického sochaře Tomáše Vejdovského.

P. Cyril Havel, představený Kongregace bratří Nejsvětější Svátosti, vzpomíná: *„Otec Martin měl obrovsky rád lidi. Vážili jsme si lidskosti jeho kněžské služby, byl to teolog v praxi. Jeho víra a život byly příkladné a podnětné pro nás ostatní a jsem moc rád, že jsem ho mohl poznat. Překračoval hranice a spojoval lidi, co na Dobrš přijížděli.“*¹⁷⁸

¹⁷⁸ GÁLIS, R. *Otec Martin Vích měl svatost v sobě*, Českobudějovický deník, 23. června, 2011. Dostupné na: http://ceskobudejovicky.denik.cz/zpravy_region/otec-martin-vich-mel-svatost-v-sobe [cit. 6. února, 2012].

6. Závěr

Cílem práce bylo nashromáždit takové množství informací, aby pomohly vytvořit komplexní pohled na život M. F. Vícha. Nemá za úkol jednostranně glorifikovat jeho osobu, avšak postupem času, procházením nasbíranými materiály a díky setkání s pamětníky jsem nabyla dojmu, že ať už si lidé Martina pamatovali jako kněze, strýčka, zahradníka, skauta, milovníka dudácké muziky, plesového či masopustního veselí, přítele... nenašla jsem nikoho, kdo by na něj vzpomínal se záští, nevraživostí či dokonce nenávisť. Je přirozené, že tak jako každý, dělal Martin ve svém životě chyby, o spoustě věcí pochyboval... Ovšem svým životem naplňoval své okolí radostí, optimismem a pozitivní náladou. I ve chvílích vlastní bolesti či nezdarů rozdával ve velkém laskavost, byl připraven pomoci bližním a jeho široké srdce bylo otevřené mnohému. Nic si nenáročoval, neočekával... dával. Až do poslední chvíle byl „mladý duchem“ a snad i proto si celý život s mladými lidmi velmi dobře rozuměl. Paní Ludmila Valášková vše velmi výstižně shrnula do jedné věty: *„P. Martin byl výborným hospodářem na Boží vinici a pro jeho zbožnost, obětavost, laskavost a mírnost nevyimzí ze srdcí těch, kdo jej znali.“*¹⁷⁹

Při mapování páterova dětství jsem byla odkázána z velké části jen na vzpomínky příbuzných.

Pro ucelenější pohled na jednotlivé etapy života jsem využila metody rozhovorů s lidmi, kteří Martina Vícha znali. Setkání s nimi byla velmi milá, neboť oslovení rozkrývali své dávné vzpomínky a vytvářela se příjemná, leckdy až dojemná atmosféra.

Při popisu období věznění, komunismu a normalizace jsem se nesečkala s informačním nedostatkem, neboť o nich vypovídá ve svých rozhovorech jak páter sám, tak mnohé publikace, které po pádu komunismu o tomto období našich dějin vznikly. Čerpala jsem i z dostupných archivních materiálů.

Přínos práce vnímám v uceleném souhrnu informací o životě M. Vícha, který doposud nebyl nikdy sestaven a publikován.

Budoucím badatelům se naskýtá možnost hlouběji prozkoumat jednotlivé části páterova života, například v kontextu působení v kongregaci, což se mně nepodařilo, či hlubší probádání jeho kněžské činnosti.

¹⁷⁹ Cit. dle osobních vzpomínek paní katechetky Ludmily Valáškové, písemný záznam z majetku autora.

Seznam použitých zdrojů

1. Literatura:

ADAM, A. *Liturgika, křesťanská bohoslužba a její vývoj*, Praha: Nakladatelství Vyšehrad, 2008. ISBN 978-80-7021-968-3.

BALÍK, S., HANUŠ, J., *Katolická církev v Československu 1945 – 1989*, Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury, 1. vydání, 2007. ISBN 978-80-7325-130-7.

DEMEL, Z. *Pod dohledem církevních tajemníků, Omezování činnosti katolické církve v Československu 1945-1989 na příkladu jihočeského regionu*, Brno: CDK, 2008. ISBN 978- 80-7325-170-3.

DOLEŽAL, M. *Prosil jsem a přiletěla moucha*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. ISBN 80-7192-906-9.

Encyklopedie Českých Budějovic. 2. rozš. vyd. České Budějovice: Nebe, 2006. ISBN 80-239-6706-1.

KOVANDOVÁ, J., *Problematika stáří kněze na příkladu pátera Martina Vícha*, bakalářská práce obhájena na TF JCU v roce 2010.

LUNGA, R., *Sborník Ondřej František Jakub de Waldt (1683 – 1752) a jeho doba*, vydalo SOD a Římskokatolická farnost Dobruška, Praha, 2004, ISBN neuvedeno.

RUBÍK, J. *O princezně Mirandolině*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005. ISBN 80-7192-690-6.

VAŠKO, V. *Dům na skále 2. Církev bojující*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. ISBN 978-80-7192-892-8.

VÍCH, M. F. *Na Dobrušce 1967-2007, List z Pošumaví 1993-2007. Gratulační sborník*. Dobruška.

VLČEK, V. *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. ISBN 80-7192-688-4.

WEIS, M. *Svědectví dokumentů, Katolická církev v archivních materiálech jihočeských archivů let 1949-1976*, České Budějovice: Nakladatelství Jih, 2009. ISBN 978-80-86266-33-6.

WEIS, M.; SVOBODA, R. a kol. *Kříž pod rudou hvězdou*. České Budějovice: Nakladatelství Jih, 2009. ISBN 978-80-86266-30-5.

2. Periodika:

GÁLIS, R. *Otec Martin Vích měl svatost v sobě*, Českobudějovický deník, 23. června, 2011.

LADWIGOVÁ, K. *Cesta k oltáři trvala dlouhých třicet let*. *Katolický týdeník*, 2011, ročník XXII., č. 49.

3. Rozhovory:

Rozhovor Zuzany Dvořákové, Evy Hurychové a synovců Františka a Josefa Víchových, ze dne 21. července 2011, písemný záznam z majetku autora.

Rozhovor Zuzany Dvořákové a paní doktorky Evy Markové ze dne 19. září 2011, zvukový a písemný záznam z majetku autora.

Rozhovor Zuzany Dvořákové a pana Ing. Mgr. akad. arch. Ivo Kramla ze dne 9. října 2011, zvukový a písemný záznam z majetku autora.

Rozhovor Zuzany Dvořákové a pana Ivana Pelíška ze dne 11. října 2011, zvukový a písemný záznam z majetku autora.

Rozhovor Zuzany Dvořákové a pana Josefa Matějky ze dne 24. října 2011, zvukový a písemný záznam z majetku autora.

Rozhovor Zuzany Dvořákové a pana Martina Hulíka ze dne 25. října 2011, zvukový a písemný záznam z majetku autora.

4. Nepublikované zdroje:

Projev MUDr. Evy Markové při slavnostním odhalení busty P. F. M. Vícha, 11. června 2011, Dobruška. Písemný záznam z majetku autora.

Osobní vzpomínky paní katechetky Ludmily Valáškové, písemný záznam z majetku autora.

Osobní vzpomínky paní Ireny Novotné (roz. Veselá), písemný záznam z majetku autora.

Vzpomínky P. M. F. Vícha, sepsané panem I. Pelíškem a K. Ryšavou, písemný záznam z majetku autora.

5. Archivní prameny:

Státní oblastní archiv (Dále SOA) v Třeboni, archivní fondy českobudějovického biskupského archivu, kartař. č. 1676, Stanovy KBNS, tiskem Benediktinské tiskárny, Brno, 21. srpna 1915, ISBN neuváděno.

SOA, Dokumenty Krajského národního výboru (KNV) v Českých Budějovicích, Zpráva z kláštera eucharistiánů v Č.B., kartař. 369, signatura 291.5.

6. Elektronické zdroje:

<http://www.dolnuijezd.cz/index.php?page=jirikov>

<http://tuberkuloza-priznaky.priznaky.com/>

<http://www.hamzova-lecebna.cz>

<http://www.luze.cz/historie.html>

<http://cz.nepomucenum.it/p/dejiny.html>

<http://www.petrini.cz/clanky/aktuality>

<http://www.turistika.cz/mista/pisek-kostel-povyseni-svateho-krize>

<http://nemoci.vitalion.cz/roztrousena-skleroza/>

<http://catholica.cz/?id=4828>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Internace>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Želiv>

http://cs.wikipedia.org/wiki/Státní_bezpečnost

http://www.totalita.cz/vez/vez_hist_amnestie.php

http://cs.wikipedia.org/wiki/Rudolf_Plajner

http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_palachj.php

<http://www.sananim.cz/o-nas/kdo-jsme.html>

http://ceskobudejovicky.denik.cz/zpravy_region/otec-martin-vich-mel-svatost-v-sobe

7. DVD – ROM:

DVD P. M. F. Vích, Vydalo Sdružení pro obnovu Dobrše, Praha, 2010.

Seznam zkratek:

cit.	citováno
JZD	Jednotné zemědělské družstvo
KCT	krajský církevní tajemník
Kčs	koruna československá
KNV	Krajský národní výbor
KSČ	Komunistická strana Československa
LM	Lidové milice
MHKD	Mírové hnutí katolického duchovenstva
NF	Národní fronta
OCT	okresní církevní tajemník
ONV	Okresní národní výbor
P.	páter
roz.	rozená
SNB	Sbor národní bezpečnosti
SOA	Státní oblastní archiv
SOD	Sdružení pro obnovu Dobrše
SPZ	Státní poznávací značka
StB	Státní bezpečnost
Th.D.	Doktor v oblasti teologie
Th.Dr.	Doktor teologie
t.r.	toho roku
ÚV KSS	Ústřední výbor Komunistické strany Slovenska
ZŠ	základní škola

Seznam příloh:

Příloha č. I	Rodný dům (Soukromý archiv Josefa Kusého)
Příloha č. II	Primiční průvod (Soukromý archiv Josefa Kusého)
Příloha č. III	Chvilé meditace (Soukromý archiv Ivo Kramla)
Příloha č. IV	Na Dobrši (Soukromý archiv Ivo Kramla)
Příloha č. V	Pohřeb 15. 10. 2008 (Soukromý archiv Ivo Kramla)
Příloha č. VI	Odhalení pomníku na Dobrši (Soukromý archiv Ivo Kramla)

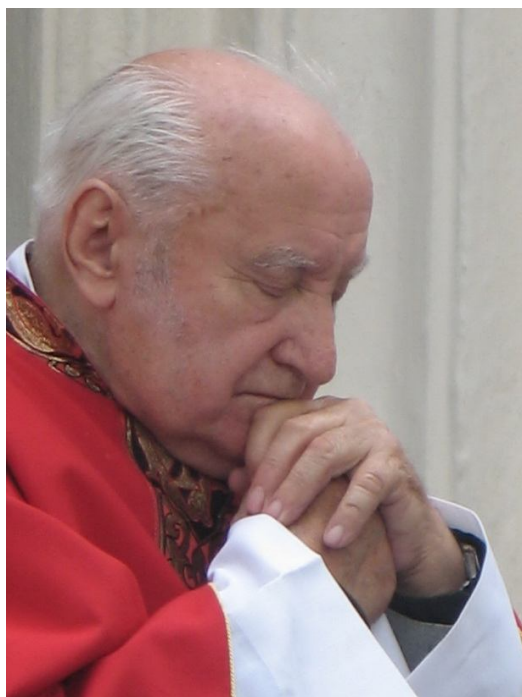
Přílohy

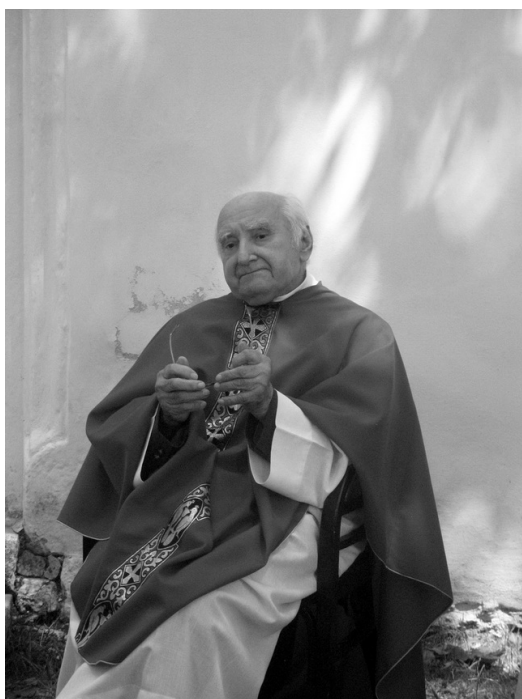
Příloha č. I Rodný dům (Soukromý archiv Josefa Kusého)

Příloha č. II Primiční průvod (Soukromý archiv Josefa Kusého)

Příloha č. III Chvilé meditace (Soukromý archiv Ivo Kramla)

Příloha č. IV Na Dobrši (Soukromý archiv Ivo Kramla)

Příloha č. V Pohřeb 15. 10. 2008 (Soukromý archiv Ivo Kramla)

Příloha č. VI Odhalení pomníku na Dobří (Soukromý archiv Ivo Kramla)

Abstrakt

DVOŘÁKOVÁ, Z. *Život P. M. F. Vícha*. České Budějovice 2012. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra církevních dějin. Vedoucí práce ThDr. Rudolf Svoboda, Th.D.

Klíčová slova: Martin František Vích, církve v období totality, petrini, dobršská farnost.

Bakalářská práce zachycuje život P. Martina Františka Vícha chronologicky od narození, přes studia, věznění, příchod na dobršskou faru, až do jeho smrti. Snahou bylo jak poskládat jeho životní osud, tak ukázat pohled na dobu politických procesů a komunistické normalizace.

Abstract

DVOŘÁKOVÁ, Z. *The life of the priest Martin František Vích*. České Budějovice 2012. Bachelor thesis. University of South Bohemia České Budějovice. Faculty of Theology. Department of Church History. Advisor ThDr. Rudolf Svoboda, Th.D.

Keywords: Martin František Vích, Catholic Church in the totality, petrina, parish of Dobruška.

This thesis deals with the life of the priest Martin František Vích chronologically since his birth, during his studies, being in prison, arrival to the parish of Dobruška until the day of his death. It tries both to compose the destiny of his life and shows an era of the political changes and a Communist normalization.